דער ישובניק

אין צוויי טייל

דאס איז איינע בעשרייבונג פון אגעוויסען קלמן
(שעלייקעסקער) · אונ אזו אויך ווערט דא בעשריבין
נאך צוויי אנדערע ישובים וואס ווארען שוין פון
איין אנדערן געשוניק · (אתת לאתת) זייען דא אלץ
אזעלכע זאכין וואס מען קען זיך הארי' בעהר' דאס
אן לאבין אונ וואס קען יעדען מענטשן לוסטיג מאכין ·

ווילנא
בדפוס ר' אברהם יצחק דווארזעץ ·
שנת תרכ"ז לפ"ק

ДЕРЪ ІЕШУБНИКЪ,
т. е.
Еврей-селянинъ.
ВИЛЬНА,
въ Типографіи А. Дворжеца.
1867 г.

1/683/3

נדבה פאר דעם חזן · דען וויא עס האט אויס געוויזן מוז ער שוין
בלייבן שטום אויף אימער אונ איביג · נון איז ער דאך ביי זיי אין
שמעטיל אום גליקליך געווארען דורך זייא · קוים האט ער די נדבה
בעקומען האט ער זיך ביכלעך וויים אן געהייבן צו ליידין · נור
הייזעריק איז ער געבליבן דאס זינגען האט ער ניט געקאנט · אונ
דאס דער צויילט די שמעטיל לייט וויא עס וואר אים אלס ער איז
געווארין אהוגט · אונ די מענשין זיינען אויס געגאנגען פון שרעק ·
אין אפאר מעג ארום זיינען זייא ביידע אפ געפארין פון דיזעם ישוב
אין פערקערטע וועגין · דאס הייסט דער אחזן אונ דער אהער דער
בעל שם האט ארויס געשלעפט אכמטון מיט געלט מיט מתנות דער
צו נאך אגוטין פערד · דער חזן דאס גליבן מיט אגרויסע נדבה
אונ אין דער שמעטיל זיינען געבליבן אפולע קמיעות אונ ניט
אקאפייקע געלט ·

אין אפאר וואכין ארום זיינען זיי געוואר געווארין דאס דער חזן
אונ דער בעל שם ווארין נור צוויי ברהנים וואס האבין שוין פריהער
אפ גערעט צו פישן זיך צו שפילען דיזע ראלע · אונ די דארטיגע
ישובים האבין זיך געוואלט אמעשה אן מאן אונ בפרט נאך דער ר'
הלל אונ דער מלכה דער חכם · אזעלכע צמומעדייען פלעגט דארט
אויף די יאריד זייער אפט געשעהן ·

(נעתק ע"י ארש"ק)

Дозволено цензурою 1 Марта 1867г. Вильна.

1/68313

דער ישובניק

א

(דיא תולדה (געבארענהייט) פון ישובניק)
ר' קלמן סעליקעפקער

ר' קלמן [illegible] ווי מען זאגט דארטן אזוי ער געבארען אין יאנציץ, נים ווייט פון גליגציסאק, און קומט [illegible] ארויס [illegible] פון ישובעשע עלטערן. זיין פאטער האט געהייסן יאסקע קירקעלסקער · דיא זיין מוטער האט געהייסן ווייס איך נים · נאר דאס ווייס איך, דאס חוואלקע האט זיא נים געהייסן, דען אזוי האט געהייסן זיין לעצטע שטיפמוטער, און צווייא ווייבער מיט איין נאמען שייט מען זיך דאך צו נעמען ·

דערצויגן איז ער געווארן נים בעסער פון אלע אנדרע ישובעשע קינדער פון יענער צייט · צו דאס צו מער [illegible] ווייא [illegible] לטוואב דאווענען ניקאנט [illegible] האבין דאך דיא מלמדים וואס פלעגען [illegible] קנעלען אויף דיא ישובים, אויך נים געקענט · [illegible] דיא [illegible] מלמדים פלעגען זיין העלפערס אין דיא ברייזער, און פאסטעכער אגום דיא בהמות · האלץ העקער · קין שפאלטער [illegible] איז [illegible] לייכט צוא פאר צמיין וואס פאר אפעולה דיא קינדער האבין [illegible] געקענט דאבין פון זייא אין לערנען און פשיטה צוין אין דרך ארץ

ארץ׃ ישראל די עברי וואס זייא פלעגן ... זאגן וואר מער
... צו רייסעש אלס צו לשון הקודש ... האט
עס געגרילצט אין דיא אויערין הערינדיק וויא עס קלאפערט
אלס איינער גייט מיט איין אויסגעצווינגענעם שטעקעל פאר בייא
שטאנקעסקעס׃ ...
... באריועס אונ נאקעט׃ אלס איך וואר אמאל
בייא איין ישובניק אין שטוב, האט זיך דארטן אאינגעל פון
איאר צייטן פאר נאנדער, געוויינט אונ ... געשריען מיט קולות
"מאכע טוא מיך אן!" ... דיא מוטער
האט אים אבגענעגארטעלט מיט אקרייקע ארום דיא העמד, איז
ער אנשטאנעגע נעווארן׃ מיידעלעך פלעגן גיין באריועס ביז דיא
חתונה׃ דער פון וואקסט אין ליטע אונ אין פאלעסיע דר
מנהג צו שיקען אכלה שיך צו דער חתונה אדער פאנטאפעלאך
ניטע... ווען אזוי, פלעגט פאסירען בייא ישובים פון רייכן
שטאט, וואס זאלין מיר שוין ריידען פון אונזער קלמן וואס
האט זיך ערצויגען בייא ארעמע עלטערין דער צוא נאך אונטער
דיא הענט פון אשטיפמוטער׃ אונ דער צו נאך ניט איינע
... פאטער האט ניהאט כמה ... ווייבער, וואס יעדערע
... האט אים אוים געקלינדעט אליץ אין איין אנדער
קאלאר׃ איינע האט געמאכט ברוין׃ דיא אנדערע בלא׃ ...
... נאר געלב׃ אונ ... פערטע האט אים אויס געקליידעט
אין אלע זיבען פארבען פון רעגענבויגען׃ דיא לעצטע ווידער
האט אים אן געצויגען ... אין שווארצען׃ אונ אין דיזעם ...
... קליידונג איז ער אן געקומען פאר אפאסטוך נאך דעם פאטערס
טויט צו איין געוויסען רייכען ישובניק וואס מען האט אים גערופן
ר' אבא ... ר' אבא וואר אגרויסער ...

דאורעץ

... מכניס אורח) אונ צו גלייך אויך דער איידעלסטער פון
דיא ... ישובים, דען ער וואר אויך איין האלבער סוחר.
(אלס דער קלמן איז צו אים אן געקומען ... ער אלט
קיים פערצעהן יאר׃ ער וואר דאן פאר מארעט (פאר דארבין
דאר, קוואר, וויא אשפאן (ווי אקינד וואס האט זיך אצייט ניוועלגערט
אונטער שטיפמוטערליכע הענד) בייא ... אין שטוב
אבער האט ער זיך אין אקורצע צייט אפגעהאפט אויך געבליעט
וויא איין רויז-וואס איז צו וויאנעט פון היץ אין דעם פרישען
מארגין טויא) אין איין האלב יאר, איז ער גיוואָרן נאך אמאל
אזויא גרויס, מיט רויטע באקין׃ אונ ווייל ער וואר ...
איינגעל אונ פלעגט פארגען וואו מען פלעגט אים נאר שיקין צו
אין פייער ... אין וואסער, האבין אים (דארטין) אלע ליב בעקומען׃
אונ איז זיין באלעבאס אזוי ... געפעלין געווען, אז ער האט
אים אן גיהייבין צו געבען אין וועג מיט זיך׃ אונ פלעגט מיט
אים ... שאפן ... אין געלט זאכן, דען ער וואר אגוטער היטרע
... אבער זיינע פראסטקייט, נראבקייט אונ אמהאראציסקייט
האט איבערגעווינען ... גוט געבארענעם שכל׃ אונ פלעגט ...
געבען ... אפט ... ... צום לאבען
אזוי ווערט דער ציילט פון אים אשייך שטיקל וואס עס האט זיך
געטראפען מיט אים בייא כפרות שלאגען׃

אלס ער וואר מיט זיין באלעבאס (אונ מיט זיינע הויזליים
אין שטאט אויף ימים נוראים האט זיך גימאכט דאס דער ... אבא
קרעצוויצער וואס האט ניהאט אסך מיט אשטאטעקין ביי דעם
שטאט מגיד אגבער אסומה פון פופציג רוביל האט ... אום ערב
יום כפור אין דער פריא אפגעשיקט דורך ... קלמן צו ...
שטאט מגיד אונ ... אים גיהייסן זאגן אזויא: מיין באלעבאס ר'
אבא

אבא קוצעוויצער האט איך געשיקט פופציג רובל
עס זאל זיין אכפרה פאר אים, פאר זיין ווייב און פאר זיינע קינדער ״
דינער האט (עס ווייער שלעכט פארשטאנען און האט
געזאגט צום מגיד אזוי ״מיין באלעבאס ר׳ אבא דער קוצעוויצער
האט אייך געשיקט פופציג רובל (מער ניט אום דאס) איר זאלט
זיין אכפרה פאר זיין ווייב און זיינע קינדער.״ דער
מגיד, וואס ער האט פארשטאנען דעם טעות, האט זיך וואס אן
געלאכט, און האט צו גענומען דאס געלט און צו אים געזאגט:
״לעכט, מיין קינד גייא געזונטער הייט און גערים דיין באלעבאס,
קלמן אבער איז געבליבען שטיין אויף זיין ארט; וואס
וואלסט דו ווייטער זאגען מיין קינד? האט אים דער מגיד
געפרעגט און אים צו גלייך געוואלט געבען אנרייזוניק;
ניין, ליבער רבי האט ער אים געענטפערט: איך מיין ניט דאס
איך מיין וואס אנדערש און וואס דען מיינסט דו. האט אים
דער מגיד געפרעגט. וואס, זאל איך מיינען ליבער רבי, האט
ער אים געענטפערט; איך בין אין אורעם קינד: קיין געלט
האב איך ניט. נון בעט איך אייך, איר זאלט זיין אכפרה
פאר מיר אום זיסט איך דין ביי דעם ר׳ אבא
קוצעוויצער: אביסעלע שעה וואר אויף מיר, וואס איך האב אים
אליין פריער ניט דער מאנט ווענען מיך: געוויס וואלט ער
אייך אליין געבעטען אויך פאר מיך, דאס איר זאלט זיין שוין אן
אכפרה פאר אונז אלעמען; ווייל מיין באלעבאס געבט
פאר מיך אזאך ציבעלע:

עס האט מיט דיזער געשיכטע דאן דיא שטאט
פאר קלונגען, און מען דער ציילט עס זיך דארט נאך ביז
היום: דאך בעט דער אלטער שפריך וואהט; פון נועמען מיר

אפט

אפט לאכען: ארום דעם טוען גאמם וואכען: און
אזה וואר דא אויך מיט אונזער קלמן פון דיזען ארעמען
איינגעל איז געווארען מיט דער צייט אגרויסער באלעבאס און
צו גלייך אגרויסער קצין: (דען פיל פאר מאגט דער שכל צו
טאן וואס פאר דעם מענטשען נאך מער אבער פאר מאגט
דער מזל: ווייל דער שכל פון מענטשען האט אגבול דאהער
האט זיין הילף אויך אגבול: למשל ווען מען איז אגרויסער
דאקטאר קען מען צו זאמען שארין אין גאנצין לעבין דרייסיג
פערציג טויזענט דוקאטען; דער צופאל אבער קען איינעם
נארען פאר איין מיליאנער מאכען: איינעם ארעמען איינגעל
פאר אנבירישען איידעם מאכען: און דאס זעלבע וואר צוגע
שעהן אין דער געשיכטע פון אונזערין קלמן וויא מיר וועלין דא
באלד דער ציילין: ווייל ער וואר דער הויפט ישובניק ביי
וועלכין איך האב צו געבראכט אין שטוב כמה יארען:)

ב

דא ווערט דער ציילט פון זיין התונה:

באלעבאס דער אבא קוצעוויצער האט גיהאט
קינדער, און איז דאך מער ניט זוויא ביי איינע טאכטער
געבליבען, דיא איבעריגע זייען גישטארבען, ותיקן דאס הייסט
בעצייטין) דיא טאכטער האט געהייסען אין ישובעשען נאמען
צארטקע: זיא וואר שיין געוואקסן שווארצע אויגן שווארצע
האר און אליין אויך (אין שטאט וואס יעדע זינד
האט ביוא, היינטיגע צייטען בעקומען איין שענערין און איין
אידעלערין

איידעלרין נאמן אלס פארצייטין · וואס מען האט גערופן פארצייטין
רכילות רופט מען עס היינט "קריטיג". און וואס מען האט גירופן
אין יענע יארין "מסירה" רופט מען עס היינט "תקיפות"· און
וואס מען האט פאר צייטין גירופן פראסט "זנות" רופט מען
עס יעצט "ראמאנס" וואלט מען שוין די צארטקען וואס מען
האט איר גירופין "שווארצובע" וואלט מען איר אין שטאט גיווים
גירופין "בראנעטקע"׃

און ווייל די עלטערין ווארין רייך. האבין זייא גיוואלט
שפילען די מאדע פון די שטאטיקע נגידים וואס מאכין
זייערע טעכטער שפעט התונה · (ווייל זייא צילען אימער צו
מאן פון ווייטען · מיט גרויסע לייטין) דער צוא נאך ווארין
פאטער און מוטער ניט איניג. צו ווישין זיך. וואס פאר אשידוך
זייא זאלין מאן מיט איר · צו געבין איר אלמן פון שטאט·
אמיוחס · אדער צוא מאן פון ישוב · מיט אבחור פון רייכע
עלטערין וואס קען האלטין איין ארענדע · דיזער שטרייט
צו ווישין די עלטערין וועגן דעם האט גידויערט דרייא פיר
יאר· יעדערער פון זייא האט גיהאט בעזונדערע שדכנים (וואס
ווארין צוא ווישין זיך גרויסע שונאים· פלעגין ניט צו עסין
ביי איין טיש · ניט טרינקען פון איין גלעזיל) : (און דאס
ענדע פון דיזעם (ליידיגען) קריג ווער וואס עס האט זיך אויס
גילאזט מיט דעם, שטרייטיגען איידעל (די געשיכטע מיט דעם
שטרייטיגען איידעל. ווער אזוי · צוויי פריינד זייגען אמאל
גיגאנגען דורך אשטעט· און האבין דער זעהען פון ווייטען ווייא
עס לייפט איין לויזער אייזעל · נו דיזער אייזעל גיהערט מיר
האט זיך איינער פון זייא בידע אפ גערופין · כען איך האב
אים פריער דער זעהען · זיין ער געהערט נור מיר · האט

זיך.

זיך דער אנדערער אפ גערופען · דען איך האב אים פריער
דער זעהען · און האבין זיך אזוי לאנג געצאנקט צו ווישען
זיך ביז דער איזעל. האט זיך פאר לאפין אזו ווייט דאס ניט
איינער פון זייא האט אים שוין מער ניט געזעהען · און ניט איינער
האט אים בעקומען) · דען ביידע צדדים זיינען צו ווישין זיך
מושווה גיווארין · האט די מיידיל (וואס האט זיך ניט גיקענט דער
ווארטין גיווארין עלטער אונטער גיוואקסען · און האט) גענומען אליין
אשידוך · נאר אן אלארעם און אן אשדכן · אן קלעזמער און
אן אבדחן · ווייא שטיל דאס איז צוא געגאנגען האט
דאך די וועלט דער, פון געוואוסט לבד די מוטער ניט · ביז
עס איז די זאך שוין גאנץ בולט ארוים אין יענע יארין
ווער עס אגרויסע שאנדע · (און אין די רונדונג פון
צעהען מייל האט מען גערעט ארץ פון די צארטקען) און
דעם ישובעשען לשון האט עס געהייסען. ביי דעם
קצעוויצער האט זיך אמאכטער געטארפעט" געשיכטע
האט פאר טריבען די ביידערלייא שדכנים פון שטוב ווייא
איין ביטערער רויך פאר יאגט די בינען פון בינשטאק ·
און דיא מיידעל וואלט שוין געבליבין זיצען ביז גראע האר
ווען די עלטערין וואלטין באלד צו ווישען זיך ניט
מושווה געווארען (און געפאלגט ערשט דעם אלטען חכם בן סירא
וואס ער זאגט און אונזערע חכמים שטימען אויך איין דער צו
(בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה) דאס הייסט ווען דוא זעסט
דאס דיינע טאכטער איז שוין רעכט אוים געוואקסען דאן מאך
פרייא דיין קנעכט און גיב איר פאר אמאן · דאס הייסט זייא
האבין איר התונה געמאכט מיט קלמענען · (זייא האבין עס
אבער ניט געטאן ווייל דער בן סירא אדער די גמרא אזו

הייסט

היימט · זיין זאלען זיא אזו היסען פון ביידע פאקען וויא זיא האבין געוואוסט פון זיא ביידען זיא האבין עס געמאן ווייל זיא האבין זיך געשמויסען , דאס דער קלמן מוז עס זיין פאר געווים דער פאטער פון דעם צו פריא קומענדען איינקעל, ווייל דיא טאכטער האט איהנען נור פאר איהם אונ אזו ער נור פאר איהר :

קלמן וואר דאן אלט צווייא אונ צוואנציג יאהר · אגיטהמער אינגעל : (אחימרע) · ער האט דיא שטיקעל סחורה וואס ער האט איהר אליין געמארפעט , צו געהאפט מיט ביידע הענט וויא אפט מאנכער שוחט וואס עסט פון זיין אייגענער שחיטה אלס אנדערע וועלען עס ניט בערירען · אונ איז זיך אזו געוואהען פון איין פראסטען יונג איין איידעם פון איינעם רייכען ישובניק · אונ האט פאר שפאנען דער יאך צו מאכען זיך בעליבט ביא שווער אונ שוויגער · דע ער וואר אגוויסער ברכה אין דיא ישובעשע געשעפטען · אונ האט זיא אם גיגעבען כבוד מעהר וויא פיל זיא האבין זיך געוואונצען · זיא האבין זיך גיפריים אונ געלויבט אונ געדאנקט דעם בעשעפער דאס עס האט זיך מיט זייער טאכטער אזו געמאכט · אונ האבין געלעבט צו זאמען כמה וכמה יאהר · אונ דער לעבט צו זעהען קינדער איינקלעך פון זייער טאכטער · אאינגעל · אונ אמיידיל · אונ מיט דער צייט אלס דיא שוויגער איז געשטארבין · האט איהם דער שווער איבער געגעבען דיא ירושה בחייו · אונ קלמן איז געווארין אנרוימעד נגיד · אונ האט דאן אן גענומען פון סעלייקעסאק דיא ארענדע · אונ דאס גליק האט איהם געדינט כל זמן ער האט געלעבט :

נ

דא ווערט דער ציילט פון זיין בראבען
אויף פיהרען זיך מיט ארעמע לייט :

אונ עס וואר אלס זיין שווער איז געבליבין וואוינען אין קוצעוויצא · אונ ער איז אריין אין סעלייקעסאק ; האט ער נאך אן געהויבין צו פירען זיין אביסעלע ישובניק אין עס הארץ אנדרארבער יונג וואס וויל זיך איידלען אונ איז פארט דייער פארג : ווען עס פלעגט אריין קומען צו איהם אנאסט אונ איבער הויפט נאך איין ארעמער דער צו פלעגט ער איהם באלד ברענגין יהא איר וועט ניט פרינקען בצנפען, ווען איין ארעמער מאן האט ניט געהאט למשל צווייא גראשין ארויס געבין איהם דעקאטע פון ארדייער, וואס ער האט איהם גיגעבין פלעגט ער זיך ניט שעמען צו נעמען ביא איהם אשמיק ברויט אונביסע : פלעגין קומען אבאנדע ארעמע לייט, פלעגט ער אן שמעלין דעם קלוצוואיים דאס ער זאל ביא זיא פרעגין פעסער ; אונ ער אליין פלעגט זיא דאמען דאס זיא זאלין זיך וואס צום גיבטעמען אפ מראנגען : אונ פלעגט זיא געבין קליימערים בשתיקה אפילו · אונ דאן האט שוין קיין איינער פון זיא (רואת פני הבית) גיוועין · אמאל אבער האט איהם איין ארעם מאן זייער גוט געווערט · ער האט מיט זיך געהאט אפאס אונ אקליין מיידיל · נון אפשבעקען מיט דעם קלוצוואיים האט ער שוין ניט גיקענט . דען ער האט דאך גיהאט אפאס האט ער איהם גלאט געהייסען געבין עסן · אונ עס וואר צום ווארעמעס אלס אונזער קלמן איז גיזעסען ביא דעם עק פון לאנגען טיש אשיסעל פעטע קרויט · אונ האט גיגעסען האט דער ארעם מאן אן געהויבען צו

בראכען ביים דעם אנדערן עק טיש זיינע שפיינגלעך פון
טיטון און האט דעם טיש (דורך דעם) אזו שטארק געשיקעלט
דאס די קרויט האט זיך (דורך דעם) ארויס געפלוסקעט פון
שיסעל זייט מוחל, ר' איד, האט זיך ר' קלמן אפ גירופען
הערט אויף איר נימט מיר אויס דעם עסין. דאס האט זיך דער
ארעמאן אפ גירופען, איר רופט מיך פארט צום עסין, באלד
באלד, און האט זיך אין דער ווילדער מינוט גיוואסען און האט
זיך גיזעצט לעבין אים עסין. עס איז געווארין אנגילעכטער
און קלמן האט אים שוין ניט אפ געטריבין. זיצענדיק
ביים טיש האט דער ארעמאן צו גירופען אויך די מיידיל
זיינע. דאס האט שוין ר' קלמן ניט גיוואלט ליידען
און האט די מיידיל געהייסען אוועק גיין. די מיידעל האט
אפ געטראטען, און אן געהייבין צו שרייען דאס עס איז
איר ניט גוט און ניט גוט און איז זיך אלוו אין עטליבע מינוט
אוועק גישטארבין" אח, ווייא איז מיר מיינע יארין, האט דער
פאטער אן געהויבין צו שרייען, דאס קינד איז מיר נעבאך פון
הונגער גישטארבין. זיא וואר פאר שמאכט. נון האט איר
פאר שמעקט די קרויט און עס האט איר פאר שאט. האט
ר' קלמן, געגעבען דעם ארעם מאן אפאר קערבליך דאס
ער זאל עס נאך אמאל ניט זאגען. דער ארעם מאן האט צו
גענומען און גיזאגט דאס ער וויל איר דא האלטין גאנצע
דרייא מעג פלייכט וועט זיא נאך אפ לעבין. דען זיא איז
פלוצליך געשטארבין. נון איז קלמענען געווארין זייער
שלעכט, דען ער וואר אבהין, נון וואלט ער דארפין זייבען
גאנצע דרייא מעג פון שטוב. האט ער אים ווייטער
געגעבין אפאר קערבלאך לייזענט אויף תכריכים. און געלט
אויף

אויף הוצאות הקבורה און אים קאם ארויס גיפאמערט
פון שטוב אויף זיין אייגענע פור. אין אפאר שעה ארום
האט אים ר' קלמן אן גיטראפין ביים איינעם אנדערין
ישובניק זיצענדיק מיט דער מיידיל עסענדיק ווייטער קרויט
מיט פלייש. (נון פאר שטייט זיך דאס עס וואר שוין פריער
אזו אפ גערעט צווא ווישען דעם פאטער און איר דאס זיא
זאל זיך מאכען פאר געשטארבין. און מען האט דארט גילאכט
פון אים דאס דער קאפ האט זיך ניט געזעהען. דען אין
יענער צייט וואר אונטער אלע אנדערע ישובים גרויסע (הכנסת
אורחים) וויא מיר וועלין דא ווייטער דער ציילען. נור ער
וואר אגרויסער פייגט פון ארעמע לייט ער פלעגט זייא טרייבין
פון שטוב וויא די פליגען. און דאך האט עס אים כמה
וכמה מאל מער אויס געבראכט אלס איין געבראכט:

ד.

דא ווערט דער ציילט פון זיינע יאר צייטין:

זיין שווייגער איז געוועזען אפ צו היטען נאך דעם פאטערס
יאר צייט, אבער ניט די מוטערס. און אלס מען האט אים
דאריבער גיפרעגט האט ער גיענטפערט, איך טוא עס ווייל
מיינע עלטערין האבין ניט געלעבט גוט צווא ווישען זיך.
פלעגין זיך שלאגין, נון ווען איך וועל זייא צו זאמען ברייניגען
אין איין ארט צי אין גן עדן צי אין גיהנום וועט ווערין
צו ווישען זייא [illegible] איז גלייכער דאס
יעדער פון זייא זאל זיך זיין אין בעזונדערין ארט.
און אלס מען האט אים גיפרעגט, ווארום איז דיר גיפעלין, דאס
גראד דער פאטער זאל זיין אין גן עדן און די מוטער אין
גיהנום

גיהנום׃ האט ער געענטפערט׃ ווייל די מאמע אליין וואר אויך
גאר אין גיהנום׃

דעם [illegible] טאג פון זיין פאטערס יאר־צייט האט ער
ניט געוואוסט׃ [illegible] האט ער געדיינקט, דאס ער איז
געשטארבען אין דעם טאג ווען דער בוצאן קומט צו דיק׃
(דאס הייסט אין בלאהא וויעסצענע) און פלעגט אין דיזעם
טאג [illegible] שטעלין דאס ליכט׃ און דעם טאג פון זיין יאר
צייט פלעגט ער זיך נוהג [illegible] זיין איין צו שוועכין [illegible] ביי
דעם מאר פאסטין און [illegible] ביי דעם אפ פאסטען׃ און האט
אלזו פון דיזעם טאג געהאלטין מעהר אלס פון אלע אנדערע
שמתות׃ און [illegible] מאל מוצאי יום כפור נאך נעילה
אלס די ישובים, וואס פלעגין [illegible] פארען אויף ימים נוראים
פלעגין אן הייבין [illegible] ריידין נאך הבדלה ווענין זייערע ארענדעס
וואס די פריצים ווילין תוספות׃ פלעגט ער זיך אפ [illegible] רופען
געגען ריידען אלץ פון אומעטיגע זאכין לאמיר שוין ריידין
פון פריילעכערע זאכען׃ אה זאגט בראמונגעס ווען האט איר
יאר־צייט׃ [illegible] וואכען פאר יאר צייט פלעגט ער [illegible] אן
הייבין זיך צו לערנען [illegible] מעריב [illegible] דאווענען׃ און פלעגט
דאך דער נאך [illegible] אן [illegible] מאכען גרויסע צרות׃ איין מאל האט
איהם גיטראפען דאס אין ברכו האט ער גיזאגט אן שטאטט ה׳
המבורך השם המבורך, ווייל ער האט זיך אזוי די עטליכע
חדשים איין [illegible]׃ און אלס דער עולם האט אן געהייבין
צו שרייען דאס ער זאל זאגען דעם שם המפורש׃ האט ער
אנגעשריא געטאן ברכו השם המפורש לעולם ועד׃ [illegible] אין דער
פריא צו ברכות השחר האט ער געזאגט די ברכה שעשני
כרצונו׃ און אלס מען האט אן געהייבין צו שרייען דאס

זאגען נאר די ווייבער׃ האט ער זיך פאר חאפט און באט
[illegible] געזאגט דער צו די צו געדרוקטע ווערטער וואס דינען
[illegible] דער ביי איין נערינגעלטער הייד׃ (נשים אומרות) ברוך
אתה ה׳ שעשני כרצונו׃

אצייט מיט יארען האט ער זיך געלאזט אויף רופען אליץ
בהקדוש (דער מנהג איז ביי אונז אידען) דאס דער, וואס
ווערט נפטר מיט אמיתה משונה׃ למשל מען ווערט נהרג
אדער דער טרונקען [illegible] פאר פרארען רופט מען איהם שוין קדוש׃
און זיין זון רופט מען אויף יעמוד ר׳ מאיר בן זאב בהקדוש׃
ביז איין מאל האט איהם גיפרעגט איין אלטער מאן, וואס
האט גיקענט זיינעם פאטער און געוואוסט דאס ער איז גישטארבין
אויף זיין בעט נאר פון שברות; האט ער איהם גיפרעגט נעהם
אין די מעשה, וואס דוא רופסט זיך אויף בהקדוש׃ [illegible] ווייל מיין
פאטער איז פאר פרארען געווארין; האט ער איהם גיענטפערט
שפייטער, ער איז דאך נאר געשטארבין אום חול המועד פסח,
האט איהם יענער ווייטער גיפרעגט, און דאן וואר דאך איינע
זייער ווארעמע צייט׃ [illegible] ווייל מיין פאטער, האט ער איהם גיענטפערט
וואר איין ווייניגער׃ און פלעגט זיך אליין ברענגען ביי דער
הארגע׃ נון, איז דער צו אסגולה צו מאן אטרונק בראנפין׃
דען דאס קילט זייער׃ האט ער אזוי לאנג געטרונקען, ביז ער
איז פאר פרארין געווארין [illegible] אמאל איז איהם אויס געקומען יאר
צייט צו האבין אין אקליין שטעטיל׃ נון ווארען דארט עטליכע
אבלים שיינע בעלי בתים און איינער פון די וואר אויך
איין יאר צייט דער צו׃ און [illegible] האבין איהם ניט געוואלט
לאזין זאגען קדיש׃ און ווייל עס וואר דיזע געשיכטע צו [illegible]
מעריב פאר זיינעם פאסטען, וואס זיין שטיינער וואר צו

זייט דאן גוט פאר כוסת, האט ער זיך אריין געלאזט אין אדראקע מיט זייא · אונ עס איז אזו ווייט געקומען דאס מען האט אים ארויס געשמיסן פון דער שולבעל · אונ ער וואר אזו פאר פרעסין דאס ער האט געקאנצעט זיין קדיש אויף אבערניל האט וואר אויף דעם מערקעל :

ה

דא ווערט דער ציילט פון זיינע ביידע קינדער

ער האט געהאט צוויא קינדער אאינגעל מיט אמיידעל · דיא מיידעל האט געהייסין דאברוכקע · זיא וואר שווארץ ווי די קניפמעשע פינסטערנים! דר, צוא נאך זייער שטארק געשטופילט דאס דיא צורה האט אויס געזעהען וויא עס וועט אבאל אויס זעהען אבית עולם נאך תחית המתים אלם דיא בזימע וועלין צוא לייפין · אונ דיא גריבער וועלין בלייבין אפין · דאך פלעגט זיא זיך האלטין פאר אפארשוין · פלעגט זיך איטער איין אין קוקין אין פאטוגיצע וואס וואר אזר אן שמאט אשפיגעל · פלעגט אן שפייען אין דיא הענד אונ פאר פוצען דיא האר · גילערינט איז דיא גיוועזען גאנץ ווייניג: מעהר וויא ברכה זאגען האט זיא נים גיקענט · אונ דאס אויך האט עס איר אויס געלערינט דיא שבת גויה אמאמע · לידעלעך פלעגט זיא זינגען וואס עס האט איר אויס געלערינט דיא שטוב מיידיל אוואנמע · איר סדר הלשון וואר נים בעסער אלם איהרע למרות ·

עס איז אין יענע געגענדען אייטע זאגע (זאגונג) דאס דיא מיידיל וואס עסט אויף דיא זרוע פון סדר ווערט אכלה · נון האט זיך גידארפט מאכען דאס דיא קאץ האט אמאל דיא זרוע אויף גיגעסין · האט זיא אן גהייבין צוא שרייען, דיא קאץ ווערט

ווערין אכלה אין דיזעם יאר · אונ האט זיך געשמארט פר איר אקאמ· אויך דער זונעלע יאסע וואר (אויך) נים פיל בעסער אלם דיא מאכמער · לערנען איז גיוועזן ניא צוזט נור אין דיא נעמען פון די סדרים וואר ער אגרויסער בעריע · זיין רבי פלעגט אים אויס לערנען אלע וואך וואס פר אסדרה עס גייט היינט · אונ פלעגט מוזין מיט אים זייער שטארק הארעווען איידי וואכין זיינען גינאנגען צוויא סדרעס אויף איין מאל (אונ דאך האט ער נים גימיינט דאס ער איז אוואול קינד · אונ דאס וואס ער נעמט זיך נים צום לערנען · איז נור וויל ער איז נאך אקינד צוועלף יאר ערשט · אונ דאבער [illegible] עס איז געקומען צוא פארין [illegible] אמאל אסוחר פון געהילץ · אונ האט זיך מיט אים פאנאנדער גירעט וועגין זיינע צוויא קינדער · דאס הייסט וועגין דיא דאברוכקען אונ זיין יאסינקען, וואס זיינען גיזעסין ביא דעם טיש · האט זיך דער קאלמען צוא ריסען זיך לויבינדיג זייא (מיין מיידיל האט ער זיך אפ גערופין איז שוין ב"ה זיבעצין יאר · אמאד ארובבע א זיא וועט זיין אגוטע דאנדארקע · גייט אליין שוין אין הויף · צום גלח צום ארגאנים · האט אמויל פון אשווארץ יאר · אונ איך האב קיין מזל נים צו שדוכים פאר איר איך וויל געבין אפילע געלט אונ קעסט אונ אלץ קיין רעכטש דא · איך וויל אחתן וואס זאל זיין דא באהוי אונ דא לדרויע · איך וויל האבין איין איידעם וואס זאל מיר קענען כשר מאכין איין אקס דאס איך זאל נים דארפין אן פארין צום רב אין שטאדט · אונ קומען דער נאך מיט אמארפה צו ריק · אונ וואס (זאל איידער) גיפעלין דעם אנקאנעם אויך אונ פשוטא שוין דעם פריץ · אונ אזוי האב איך קיין מזל נים צו מלמדים פאר מיין יאסינקען · חאץ טרובי ער איז שווער אויף עברי · אזוי אפילו איז ער אפלידיקר קאפ אממזוק · צום לערנען

איז נאר נים · נון האט עס זיין צארנעניאר די מלמדים פאר שטייען
אים נים און ווייסען נים, וויא צוא לערנען מיט אים · דען דער
איצטיקער וואס איז נאר אמתבל צוא קינדער, האט אים אויס
געלערינט דיא סדרים, און וויא ער איז מיר מבטית, וועט ער
שוין קענען דיא צייט אויף עולה לתורה זיין · נור דאס וועט
ער באלד פערגעסן · דען ביי אונז אויף דעם ישוב ווען שטיינס
גיזאגט ווען איז מען עולה לתורה · פאר איך זאגענדיג, וואס
מיינט איר איך גייא נים אין איין עליה פוצין וואכען עס פלאנשטערט
זיך מאקע ביא יעדעס מאל דער צונג אין מויל · דען עס
פארגעסט און מבל שבן אקינד · נון וואלט איך עס געוואלט
דאס איר זאלט אייך אביסעל פאנאנדער ריידין עפעס אזו אין
זייטיגע זאכען · און פאר ביא גייענדיק אויך סיא סבה אפרעג
נעבין דאך אבער נים פלוצלונג · ווארום ער האט אין זיך אנאטור
באלד צו דער שרעקן און מיינט דאס מען וויל אים פרעגין
ניא מען האט גירופן אברהם מוטער :

דער ווילע האט זיך (דער) יאסינקע פערשפילט מיט די
שעלעצקע, וואס דער פאטער האט אים צו גיזאגט צו שיינקען
צו זיין בר מצוה · ער האט זיך גישפילט מיט איר אין קיפקעס
קלייער, און געלבע ער פלעגט אז באהאלטען אפעטאק קום אהער
מיין יאסעקע, האט זיך דער פאטער צו אים אפגירופן קום אהער
אם דער איך האב אבלה פאר דיר, ער וויל דיר עפעס פרעגין
שרעק דיך נים, דער אינגיל איז צו גיגאנגען פיץ רוים און דער
אורח האט אים אן גיהייבין צו פרעגין די קינדערשע קאשעס, ער
האט אים גיפרעגט דיא קאשע מיט דער פינגעלע אפינגעלע
איז אמאל אריין גיפלויגין אין אשטוב דורך אצובראכענע שויב
דא האט דער באלעבאס פון שטוב וואס האט מורא גיהאט דאס

דיא פינגעלע זאל צו ריק נים ארויס פליהען קענען דיא זעלבינע
צובראכינע שויב · האט ער ארויס גינומען אשויב פון צווייטין
פענסטער און אריין גישטעלט אין דער צובראכענע שויב ·
יאסינקע איז גישטאנען אהיבשע צייט און נאך גידיינקט ·
האט זיך גיביסען דיא פינגער און דער נאך אפרעג גיטאן
מיט איין הויכשטים : דיא איז גיווען אנגעלינקע · און אז אנגעלינקע
האט אים דער אורח ווייטער גיפרעגט וואלט איך אריין גיזעצט
אין אשטיינעלע · דען איך האב עס אזוי גיזעהן דארטן ביא דעם
ארגאניסט מאקע אמעקאן אריבער נים זאגין : האט זיך דער אורח
אפגירופין, דיא קעטעלע שפילט · נון וועל איך דיר פרעגין נאך
אקשה; ווארום מאכט מען איין אויווין פון ציגיל, זאל מען מאכין
פון שטרויא ; דיא קשה וואר אים נים ליבטער אלס די פאריגע
און האט אן גיהייבין ווידער צו בייסן די פינגער ; דא האט זיך
דער פאטער נים גיקענט איין האלטין און האט אן גיצונדין אקין
און האט אן גיהייבין צו דרייען און צו נעבק אים צוא פערשטיין
דאס דער אויווין קען זיך דורך דעם אנצינדען · יאסעקע
אבער האט זיך פאר נאנבער גישריען, מאמע, גיטע, מאמע, הער
אויף און דו וועסט זיך בעשעצקן (עס איז פון אגרדיינקלבע ווייטען
איין אבעהאלטין האט ער וואס דרייט אקינעלע פייער
יענער שמייסט נים צו זיך טרוקין) נון, האט ער אים גיפרעגט ווייטער
פאר וואס מאכט מען איין אויבין ון פון ליים און נים פון פוטער
אט דאס ווייס איך, האט ער גיענטפערט, ווען מען וועט מאכין פון
פוטער, וועט מען דאך קיין צאלעט אריין רוקען, נוט, מיין קינד
האט אים דער אורח גיענטפערט · עס איז אזא הנאה מיט דיך
פון איינאנדער צו ריידין · און זאג זע מיר, און מיין קינד, וואס
פאר אסדרה גייט היינט, דא האט זיך יאסינקע פון צנאנדער גילאכט

אונ גיזאגט: קיינע סדרה זייט קיין מאל נוא ביסט גערעכט מיין
קינד, האט איהם דער אורח גיענטפערט. איך האב דיא שלעכט
גיפרעגט. איך מיין, וועלכע סדרה איז היינט? דהיינו איז דיא
סדרה פון גענז (עס איז אזוי איין אויסדרוק אויף די ישובים צו
זאגן דאס דיא וואכען וואס מען עסט גענז עס איז איצט די סדרה
פון גענז) האט ער איהם גיענטפערט. דער אורח האט שוין גוט
פערשטאנען וואס פאר איין עילוי ער האט דא שוין פאר זיך.
אונ האט אן גערעט דעם פאטער דאס ער זאל איהם לאזין אביסיל
שארפין דעם קאפ מיט גמרא.

דער וועלכער אורח איז אמאל אהין אז געפארען בשעת
עס האט זיך דארט נימאכט זייער אשווערע שאלה. [illegible] יאסינקע
האט נית וויסענדיק אן געשמירט אלעפיל שמאלץ אויף אשטיק
קעז אונ האט גיגעסין. נון וואר דארט אנדרויסער לארעם דען מען
האט נית גיוואוסט וואס עס זאל זיין מיט יאסענקען, אם
צו בלייבט מילכיג צו פליישיג אדער הלילה גאר טריף.
פון גרויס שרעק האט ער גישריען וויא אין מאן הויז.
מען איז צו גילאפען צו [illegible] ער זאל געבין איין עצה
אונ איין דאס וואס מען זאל דא מאן. [illegible] האט ער [illegible]
דאס וועלכינג, וואס איר טוט מיט אפליישיגען מעסער וואס מען
האט גישניטען מיט איהם מילכיג, אונ מען האט יאסענקען ארויין
גיגראבין אין דער ערד ביז [illegible] האלו. אונ איז אזויא גישטאנען
אשעה הרייע.

דיא דאבהושקע איז גיווארין עטליכע מאל אכלה אונ דיא
שידוכים זייען אלע פון אנדער גיגאנגען איבער קלמנס פערהעריגעם.
איין שידוך איז נישט גיווארען דורך דעם וואס קלמן האט גיפרעגט
דעם חתן, ווען איז אדם הראשון בעשאפין גיווארען. דער חתן
האט

האט איהם גיענטפערט וויא געוואונליך, אום פרייטאג. אונ [illegible]
האט איהם בעוויזען דאס אין טייטש חומש שטייט בפירוש דאס
גאט האט בעשאפען דעם אדם הראשון אין פורים. דען עס איז
גישטאנען ביי איהם אין טייטש חומש: „גאט האט בעשאפען
דעם מענטשין אין פורעם פון גאט". אן שטאדט אין פורעם פון גאט.
אונ האט אזויא גיזאגט צום חתן וויא איך זעה איין מיין קינד
ביזט דוא שוין מער פראסטאק אלס איך: אונ האט אלזוי דעם
שדוך אפגעלאזען. ביי איינעם אנדערען חתן האט ער ווידער
גיפרעגט: „עס שטייט אין הייליגען לוח, משה רבינו איז גיבארען
גיווארין ז' אדר אונ איז געשטארבין אין דעם זעלבינן טאג ז' אדר
איז דאך אקשיא, ווען האט ער זיך ארויס גינומען דיא אידען
פון מצרים? [illegible]
אונ אלס דער חתן איז גיבליבן שטיין דען ער האט נית פערשטאנען
דיא [illegible] וואס ער פרעגט איהם, האט ער איהם געענטפערט
דאס וואר שוין ז' אדר שני ביי אנעוויסען תנאים פון זיין טאכטער
איך גידיינק נית, ביי דעם דריטען צוא ביי דעם פערטען, וואס
ווארען דארפין מחותנים גרויסע לומדים אונ מען האט גערעט
פון תורה אונ פון ספרים. האט [illegible] איהם נית געפאסט דאס
ער זאל זיך נית ארין מישען. האט ער גיזאגט אפאר זאכעלאך
וואס זייען ווערט דא אריין צו שרייבין. ערשטענס האט ער אריין
גענומען אין האנט אספר, [illegible] וואס איז געלעגען אויף דעם טיש
אונ האט עטליכע מינוט בעטראכטעט זיין געוויכט. אונ האט
דער נאך געזאגט: דאס איז מיר אספר, ער וועט ווענען
נעבעכס נומע צווייא פונט מיט אצוואנציגסטאק. דיא צווייטע תורה
איז אנאך קיין מעשה [illegible]: דאס דיא לוחות וואס משה רבינו
האט געבראכט וויא אויף זייא [illegible] אין זיך גאר קיין וואג:
דאך

דאך זייען זייא בייא מיר טייערר פר אללע אנדערע ספרים דיא
הייליגסטע דיא גאנץ גראבע אפילו דען פון זייא ווייסען מיר דאך
ווען עס וועט זיין רעגין · ווארעם אונ קאלט אונ אללע יורדין
(ווייל ער האט גענומען דיא לוחות וואס מידרוקט אללע יאר) אויך
האט ער זיך בערימט פאר זיינע מחותנים דאס עם האט געקנעלט
בייא אים אמאל אמלמד האט ער געקאנט כל התורה כלה תנ"כ ·
אונ שווארצע אונ פסוק · אונ חומש גאר אפארט · אויך האט ער
זיך בערימט פאר זייא דאס ער איז אגרויסער מיוחס · למשל
דאס דער תנא קמא איז זיין עלטער זיידע · דער מקשן פון דער
גמרא וואר זיין עלטער פעטער פון דער מוטערס זייט · אונ מיט
דער גמרא אליין איז ער אויך עפעס אשטיקעל שכנות · אויך דער
משפחות האט זיך געהאלטען קרובים מיט זיין עלטער באבען אונ
דיא אייזערווארגע וואר מיט אים גאר איין שלישי ברביעי ·
קורץ דער פון עם האט זיך פראסטאק ארויס געוויזען פון אללע
ווינקעלאך (אונ דאך האט ער גיטאן אשיינעם שידוך · האט
בעקומען אשיינעם יונגען מאן וואס האט געקאנט גוט לערנען
אונ האט פערשטאנען אויך זייער גוט דיא ישובעשע זאכען
דען וואס קריגט מען נים פאר געלט ·)

ז .

דא ווערט דער ציילט פון זיינע ימים טובים :

אללע ערב ראש השנה פאר נאכט פלעגט ער זיך איין
פוסטען · ווייל ער האט געהערט דאס מען זאגט „פיאנג גיא סגרית"
דאס הייסט אשיקערין משפט מען נים · האט אים אמאל
פאנגעניגט גיוועניק סים אפוער צו תשליך · אונ אלבי מען
האט

האט אים גיפרעגט וואס איז דאס פאר אנעשיכטע · האט ער
גיענטפערט אז מיר האבין אשוהפלשע רביתא גייען מיר גאר
צו זאגען עס ארון קוליין אין מיך פון זיינער
קינדהייט אן האט ער גיהאט אנאמזר איך צו שלאפין בעטער
[illegible] בייא גוט דאווענען בפרט נאך ראש השנה וואס ער
פלעגט צו מאכין אתקיעה גדולה פאר דעם דאווענען [illegible]
פלעגט ער [illegible] פאר זאגין דעם איינגעלגייענעם [illegible] אסך נקען
[illegible] ער זאל אים צו קדושה אויף וועקין · אונ אכימן האט
ער אים גיגעבין דער צו דען דער יאבענקע וואלט נים וויסען
ווען מען האלט בייא קדושה · האט ער אים גיגעבין אסימן
ווען מען עפינט דיא טירעלע · דיא טירעלע פון ארון קודש
אבער ווא מיר ווייסין ווערט גיעפינט [illegible] בייא יעדער תפלה ·
[illegible] מען דער [illegible] פלעגט אים [illegible] צו וועקין פון שלאף
פלעגט ער [illegible] הויבין [illegible] שרייען · קדוש קדוש קדוש ·
[illegible] ער וואר אגרויסער פראסטאק [illegible] זייער שווערליך אויף
עברי [illegible] האט גיהאט [illegible] אפוילען כזיל כמו גרייזין
פלעגט ער דאך בייא דעם דאווענען אלעכען איבער צו שרייען
אונ אנים צו לאזין איבער עפעטער פאר דעם גאנצין עולם ·
אונ פלעגט זיך גוב אמער צוא זינגין דיא צווייא קליינע
ווערטערליך „חזן וקהל" וואס שטייען זייער אפט צו גדרוקט
בייא יענע שטיקלאך יוצרות פון דיא ארבע פרשות וואס
עס דארפין בייד באזאמען זאגין פלעגט ער עס צו זאגין
איבער צו זאמען מיט דעם שטיקיל פיוט וואס שטייט דער
בייא דאס אונ׳ שבה פועה וכזר פלעגט אים שוין אזוי קובען
צו שרייען „חזן וקהל" יכה אכו וזכרו תכה זכורו כלהזכירו
בזכרון קדוש קדוש קדוש דען עס וואר אים אונגעגליך אפ צו
האלטין

האלטין פון דיא איבעריגע צווייא מאל קדוש · אונ ווען דער
עולם וואלט, אים ניט אפ גיהאלטין וואר ער ממש קאפאוועל
עו קאנצען דיא קדושה אין גאנצין · אזו פלעגט ער אוים
לאזין זייער הויך אן שטאט .הקצר בזעם ומאריך אף ·
אקראן מיט דעם בזעם אונ מאך ארויף · אונ אזו אייגענבליק
אמאל בייא אמנין אום ערשטי שבת פרשה חודש האט ער
געשריגן אן שטאט רצנו כשיי רעצענט קאשע ערב יום
כפור פלעגט ער שיקן קוילין צעהן הינער מיט הענער. אונ
דער צו נאך אנדרויסען ענדיק · אונ אלס מען האט בייא אים
גיפרעגט וואו גיהערט ערב יום כפור דער ענדיק · האט ער
גיענטפערט דאס איז אין כפרה פאר עלעהאנעווען צו מלקות
פלעגט ער צו ברענגען זיין אייגענעם דימען / דעם פאטערס
דזאסקע זכותנו לברכה · דען ער וויים אויף קלאר, פלעגט ער
צו זאגן, דאס ויא איז קיין שעטנז · אונ ווידער ווען ער
דארפין ווייניגער צאלין; דעה פאר דיא קאפעקע וואלט ער
זיך לאזין אהוים נעמען בידע אוינין : ער נואר אזו קארג
דאס ער האט אמאל פאר אסוכות ניט געוואלט געבין צו
שטייערה אויף אין אתרוג אין אזאר וואס אתרוגים ווארין
זייער טייער · אונ האבער האבין דיא ישובים פאב זאגט דעם
פויער, דרך וועלכען זייא האבין געראפט שיקן צו אנדערע
ישובים וואס ניינען חוץ לתחום : דאס ער זאל בעט קלפטעגען
ניט געבין בענצין אתרוג פאר קיין אופן · דער קלפן אבער
האט דעם פויער אפ געהיט : אונ האט געוואלט אוים קאפפערין
בייא אים דעם אתרוג : אונ אלס דער פויער האט זיך ניט
געלאזט : האט ער גיחאפט דעם פויער מיט דעם אתרוג צו
זאמען · אונ האט געמאכט אברכה אונ האט זייא בזידען

גשאקילט

געשאקעלט · אונ דער נאך צו שהחיינו האט ער זייא ביידין
אום גיקערט אונ האט זייא ווייטער געשאקעלט : עס איז בייא
אים געשטארבען אמאל איין שוועסטער נאך דיא אנדערע :
דען ער האט גיהאט פיל שטיף טעכטערס / נון אזאר בייא דער
לעצטע שוועסטער, אלס איך האב אים געוואונצען דאס ער
זאל שוין מער ניט ויצען קיין שבעה : האט ער זיך צבייזער
גענומען אונ בעזאגט : אזו רעט איר, מיין צארטקע איז עלטער
פאר מיר מיט אפאר יאר:

דא ווערט דר צוילט פון זיין תשובה :

עס וואר אזא איינע אלמע-נעמען אין יענע געגענדען ·
אונ פילייכט נאך היינט אויך · דאס דיא כלי קודש · למשל
דער מגיד · דער חזן · דער שמש · פלעגין צו פארין נאך
חנוכה איבער דיא ישובים אום חנוכה געלט בעטען · אונ
מען פלעגט זייא צו געבין חוץ געלט אביסעלע בראנפין ·
קארין · האניג · אונ דאס גלייכן ווייא דיעזער מנהג וואר
פון איינער זייט גאנץ דעכט · אזו וואר ער פון דער אנדערע
זייט ווידער זייער שלעכט · דען עס איז געווארין מיט דער
צייט ווייא יעדער גלייבע זאך גאנץ אוים געקרימט · דען עס
האבין אן געהייבין אום צו פארין אויך משרתים · דער נאך
קלעזמער בדחנים · נאך שפעטער דיא הייבענס · אונ צום
לעצט אויך דיא עשרה במלנים · אונ דיא מאפערס · אונ
וועבר אונ ווייא וואר דעם ישובניק וואס האט געוואונט צו
ווישען צווייא שטעטליך, וואס יעדער בעזונדערע האט אים
צורעכיגט צו איר ישוב ; דען אוועלבער איז אוים געריסין

גוואָרין

געווארין פון צווייערלייא כלי קודש · און דיזען אום גליק דאס
געהאט אויך אונזער ר' קלמן · דען ער האט געוואונט צו
ווישן קירקעלסאק און מירקעלבאק · דאך וויא עס איז ניט
דא קיין גליק אן אדארען · אזו איז ניט דא קיין אום גליק
וואס כען זאל דער בייא [illegible] ניט פאר עבארין ·
אט אזו למשל פלעגט זיך מאכין [illegible] בייא אים עפעס איין
קליינער בת, האט שוין קיין שמעטיל ניט געקענט אוים שפיצען
אנמקעגין אים כמה קבורה געלט, דען ער האט ניהאט בייא
זיך א ברירה מקבר צו זיין, וואו ער האט נור געוועלט ·
און פלעגט זיך מקבר צוא זיין אן גלייבען געלט תביד ·
און אבער איינע פון דיא ביידע שטעמליך האט אים געלאזט
אמאל פאר אלארע סבעס האט ער איר צו געזאגט דאס פון
הייגט אן נור צו איר [illegible] וואס וואר אזו
קארג דאס אין איינעם יאקרעם יאר האט ער אפ געזאגט
זיין הגנט און פלעגט בייא נאכט אליין [illegible] בילען · [illegible] האט
כהסתם ניט געוואלט ליידען [illegible] פון דיא כלי קודש
[illegible] פון איין שטעמעלע · און פלעגט אלע מאל מיינען
ווען עס פלעגין צוא קומען צוא אים דיא כלי קודש פון
מירקעלסאק דאס ער געהערט צו קירקעלסאק · און ווען עס
פלעגין צו אים קומען דיא כלי קודש פון קירקעלסאק פלעגט
ער [illegible] שרייען דאס ער געהערט צו מירקעלבאק · און פלעגט
גראדע פון דיזער שלעכטע לאנגע ווינע וואס ער האט געוואונט
צו ווישן ביידע שטעמליך געצויגען אמאפעלען נוצען ·
ערכטענס מיט דיא קבורה געלט · און צווייטענס דאס ער
פלעגט צו ליב דעם ניט אנגראפען געבין דיא כלי קודש ·
נון האט זיך געמאכט דאס עס איז אן געקומען קיין

סירקעלסאס

קירקעלסאק ארב וואס וואר אגרויסער למדן און אגרויסער
חכם · און דיא שטעטיל קירקעלסאק האט אוים געזעהען קעגין
זיינע רבנות עפעס וויא אקינדערשע היטיל אויף אאידין פון
איאר פופציג · דאך דיא שטעטיל לייט האבין אים פאר
שטאנען צו שווינען און בצבין אים געהאלטען בכבוד גדול
און אום ער זאל האבין איין [illegible] געהאלט האבין
וויא מיט דער אנדערע שטעטיל זיך אוים גערעכענט אויף
קלאר וועלכע ישובים עס זאלין צו זייא געהערין און וועלכע
ישובים עס זאלין געהערין צו דער אנדערער שטעטיל · און
נאך דיזער חלוקה איז אוים געקומען דאס דער קלמן האט
[illegible] געהערט, צוליב געווים קיין קירקעלסאק · און דאס איז
דאס קלמענען העכסט ניט געפעלין · דען ער וועט שוין
דאך סוזין אמתיל זיינעם פירין נור קיין קירקעלסאק · און דא
האט ער זיך גירעכט אלע טאג דאס זיין שווער וואס האט
ארעכטין פאר מענין דארף אי"ה בקרב גילעגין ווערין · דער
צו נאך האט שוין אן געשטאטין חנוכה · נון ווייסט דאך שוין
איצונד נאר קיין [illegible] העלפין · ער וועט [illegible] ניט האבין
מיט וואס זיך אפ צו בראנגען און ואגין דאס ער געהערט
צו איינעם אנדערין ישוב [illegible] איז געבליבין בייא אים
דאס ער זאל איבער דעם גאנצין חודש טבת האלטין זיין
אירעשין פאסטוך פאר אפיקעט דארט אויף דעם פראפעלט ·
און זאל קוקין און וויא ער וועט נור זעהען דאס עס פארט
איינער פון דיא כלי קודש זאל ער געבין אטרוכע אין זיין
הארצין, וועט ער זיך שוין בעהאלטין · און דיא צארמקע
וועט זאגין דאס ער איז גאר ניט היא · און איז אלזו [illegible]
דיזעם שבאטאב איבער געקומען דעם חזן · דעם שמש · און

אזו

אונ דיא איבעריגע חברה: אונ האט שוין אלץ מער ניט גיהאט
וויא צו פאטערין דעם רב. אונ האט פאר זאגט דעם פאסטוך
דאס ער זאל אים גוט אויף פאסען:

דאך דיזע אלע פארזיכטיקייט האט ניט געהאלפין.
דער נייער רב איזט אין גיפארען גאר וויא אסוחר מיט אשיינעם
געשפאן ניט וויא דיא איבעריגע וואס פלעגין צו קימען
צו פארען אויף אמער אלץ מיט דעם פערד פון חברה קדישא. נון וואס
זאל דער פאסטוך וויסען. ער איז ערשט פון אים גיוואר גיווארין
(עס האט אים אונטער גיזאגט דער ווייגער) ווייל דער רב וואר
שוין ביא דעם טויער פון קרעצמע. נו, האט דער פאסטוך אטרוב
געמאן אזו שטארק דאס ווען עס וואלט געווען אבית עולם דער
ביא וואלטען שוין דיא טויטע זיך אויף געכאפט. דער קלמן
וואר דאן אין שטאראלע אונ איז שיר פאר האלושעט גיווארין
פון דיזער טרובע. אונ איז אומגעקומען שיר פון שרעק אז ער האט
דער זעהען דאס דער רב האלט שוין ביא דער טירין פארין אין
שטאראלע. שלעכט עס וואר שוין קיין צייט צו לייפין ניט
ארויס אונ ניט אין שטוב. אונ איז דאמאלט מיט גרויס געשווינדקייט
ארויין גישפרונגען אין אקילשטאק וואס וואר פול מיט פוך אונ
מיט פעדערין. צום אומגליק אבער איז ער נאך פון שרעק אונ
פון גרויס איילעניש אריין געשפרונגען אין קילשטאק וואס וואר
מיט אלט דרייא מאל מיט דעם קאפ אראפ אונ האט ניט
גיקענט ... אונ איז שיר דער שטיקט געווארין. אונ
האט ... אן גיהויבין צו טראפעצן מיט די פיס. דער רב
איז אריין אין שטוב, אונ די צארטקע האט באלד ארויס גיפלאצט
מיט איר געוויינליכען תירוץ: מיין מאן איז ניטא אין דער היים.
אונ ... ארויס גילאפען פון שטוב ... אויף צוא זוכען

דאס קדמון) אונ אן זאגין אים (דאס ברוך ה' דר רב איז דא אונ
דאס) ער זאל זיך שוין ערגעץ וואו באהאלטין. נון האט זיא דער
הערט באלד אשרעקליכען שאפין אונ טראפעצען מיט די פיס
דאס עס איז איין גיפאלין די דמים פון שרעק אונ האט ... גימאכט
אשרעקליכין לארעם. נון זיינען צוא זאמען געלאפין אלע שטוב
מענשין ... דר רב אליין אויך ארויס אונ האט גיזעהן דאס מען
זאל זיין אסמארזונא. מען זאל זיך ניט חאפין דר צו מיט הוילע
הענט. ווען עס הערט זיך דאס אוואויקלאק (ווערה וואלף) פאר
צייטין האט מען געגלויבט דאס מכשפים פערשטעלען זיך פאר
וועלף אונ טוען אן גרויסע שאדענס איבער הויפט פאלין זייא
אריין אין שטאלעס שעפסין אונ פערשטיקן זייא. באגעגין מענשין
אונ פערדרייען זיי דעם קאפ. זיי לייפין זייער גישווינד עס נעמט זיי
קיין קויל נור אזילבערנע. נור די וואס פאר שטייען די בעשווערונג
קען זיי אום מאכען אויף דער שטעלע פאר מענשין דאן אבער
בלייבט ביא זייא צום איבעגען אן דיינקען. איין עק פון אוואלף
אונ אפוס פון אוואלף. דעם וואויקלאק וואס מען שיסט אונ מען
שינט אים אפ האט מען אים דער נאך געקאנט דער קענען ווער ער
איז (אין מיין ... ער אן גירופין ווער וואלף אונ וויא האט דאן
דיא וועלט געגלויבט. עין בשבחי בעל שם טוב) דרייעט זיך
אום דא אין דיזע געגענדין. אונ טוט גרויסע שאדענס. דער
רב האט עס געזאגט נור ווייל ער האט עס שוין ... מער
גיוועזען, דאס דארטין אינגעווייניג איז געווען ר' קלמן אליין
נון איז ביא קיינעם קיין ספק ניט געבליבען פון גרויס שרעק
דא איז געבליבען מען זאל שיקען נאך דעם גלח וואס האט
שוין עטליכע וואויקעלאקעס מנצח גיוועזען. אנדערע האבין
געראטען ... מען זאל בעסער שיקען נאך באלזען דעם

לעסניק וואס האט אנוטען ביקס · קורץ דער פון מען האט זיי
בוידען גערופען, אונ דער צוא נאך האט מען געבראכט פיל
הויפיגע היינט · דאך אריין שיסען אין קילשטאק האט בית נילאזין
... מאמער איז דארטין אפשר אמענש · נון איז גיבליבן
דאס מען זאל פריהער דעם קילשטאק אומוואראפען · אונ דאן
וועט עס דאך ארוים קריכען, וועט מען דאן שוין וויסען אויף
קלאר, וואו מען איז אין דער וועלט. צוא דאס איז אגנב האט
שוין דער קלוצוואוים געהאט מיך זיך קלעצלעך: גארוצניקעם ·
אין אוואויקעלאק וועט אים שוין דער גלה צוא רעכט מאכען
מיט זיין בעשווערונג · איז עס געבראכט אוואלף – וועט כען אים
איבער געבען אין דיא הענד פון דעם לעסניק / אונ ער שיסער.
אונ מען האט אזוי געטאן · מען האט אום געווארפען דעם
קילשטאק · אונ דאן האט זיך שוין ארוים געוויזען אמענשליכע
שטימע · דאך האט עס נים געוואלט ארוים גייען ביז מען האט
עס ארוים גישלעפט מיט אייזערנע קאצערקעס · אונ עס האט
זיך אניזער גישטעלט אמענש פארבלוטעט מיט בלוט · דען
עס האט אים עס אבוים געזעצט פון דיא אויערין אונ פון נאז
אונ דורך אוים איינגעקאצייעט אין פעדערין · עס האט אים
קיינער דען קאנט · נון האט מען געמיינט פאר געווים דאס ער
איז פראסט אגנב · דען געהערט ער שוין נים צום גלח · נים צום
לעסניק נור צו דעם קלוצוואוים אליין · אונ האט אים אלסו אן
געהויבען צו שלעפין · נון פאר שטייט זיך דאס אונזער ר׳ קלמן האט
שוין קיין ברירה געהאט אונ האט זיך מודה גיוועזען דאס ער איז דער
באלעבאס אליין · נון האט מען אים אריין גינומען אין שטוב מען
האט אים ארום געוואשען · ארום גירייניגט פון די פעדערין פון די
פוך · מען האט גיבראכט אצירולניק מען האט אים גיעפינט אין

ארער

אדער · אונ איז גיבליבן אנוטע שטונדע ביז ער איז צו זיך גיקומען
אונ דאן איז שוין איבער לייכט צו פאר שטיין מיט וואס פאר
אפנים אונ וואס פאר אצורה ער האט דער נאך געגעבין דעם רב
שלום עליכם ! אונ האט אויך גיהייסין מאכין פאר אים אשארפע
חעצערע · אונ זייענדיג מיט אים ביים דעם טיש האט אים
ערלויבט דער רב דער צעלט · אונ האט אים גיגעבין צו פאר שטיין וויא
אומרעכט עס איז דאס מען בענייט זיך גראב אונ קארג מיט
כלי קודש · היינטיגע כלי קודש · האט ער אים געזאגט פאר
פרעטין די שטעלע פון אונזערע כהנים אונ לוים · דען זיי זיינען
דאך עוסק במלאכת שמים · אונ האבין אויך נים וויא זייא קיין
חלק ונחלה אין קיין אנדר גשעפט נון דר וואס נים וואס זיי גיהערט
אין גלייך וויא ער וואלט געבין תרומה אונ מעשר דיא כהנים
אונ דיא לוים · אונ דעם באלעבאס איינענס ווערט דורך דעם
נאך פער מעהערט אונ געשטארקט דיא רייד האבין ...
געווירקט אויף אונזער קלמן אונ איז געווארען פון יענער צייט
אן נאר איין אנדער מענש אין ... ענין פון כלי קודש ·

דאך אבען דער רב איז נאך נים יוצא גיוועזען מיט
דעם פסק וואס ער האט געהאט אין דעם קילשטאק איבר
אים נים מיט דר תוכחה וואס ער האט אים דא גיזאגט נייערט ער האט
אים גאנצע יעקם וואבין נים געמוצעט. אונ האט אים פאר מורע
דעם ער האט זיך איינגענשטעט דארט בייא אים אין
לעהרען שטיבעל, וואס ער האט דארטין מיהר גיוועזען פאר זיין
איידעם · עס וואך דארט נעגוג ספרים דער צוא זייער דרוקען
אונ חארעם · אונ פלעגט זיך אגב אריין רייערן מיט דעם איידם
אין לערנען · אונ דער זיילע האט דיא שוויגער דיא צארטקע

צוא

ווילענדיק צו ניט ווילענדיק ניט מאכט די גוטע ווארעמעכען די גוטע
ווערצערטעם · עס ווארען אלע מאג געמאכט לאמקעם · פיין
קובענעם · אונ דער קלמן פלעגט מוזען זיצענדיק ביא דעם טיש
מיט אים אויס הערין טיפע שטעמערמער · קלוגע משלים ·
אונ פלעגט אים אלע ווילע צוא זאגען דאס איז ניט רעכט
אונ דאס פאסט ניט קודץ דער פון ער איד פון אים ארויס
געלובען מיוואריין · דען ער האט אים געקאכט דמים אונ
כמון · עס וואר אים זיין ביא אים זייער צו לאסט ווי אנאכט
וואס פאר זיין הויז גאר ניט פאסט · אונ האט אים אלע מאג
גינעבין אן צוא הערין דאס ער זאל שוין פארען דער רב אבער
ניא ביין ער האט אן געהייבין שוין אליין צוא שפירען דאס
ריא פוטערי שמאלץ · אייער אונ הינער האלט שוין ביי דעם דעק
דאן ערסט הט ער אים געלאזט מערקען דאס ער וועט שוין די צייטן
פארין נן ווארען דיא לעצטע סאלצייטין נאך דער מאכט אלץ
לייטעם · אונ אלם דער רב האט שוין דארט אין שטוב מעהר
קיין עוף גלעהען איז ביי אים עפיך נעבליבין דאס ער וויל שוין
צוועלף ביא נאכט אוועק פארין דאבים ער זאל פאכפייען ביז מאג
צו זיין אין דער היים ביא בעט ראוונען · אונ האט אלזוי גיבעטין
אונזער קלמענען דאס מען זאל אים אויף וועקין פונקט אין האלבע
נאכט דען ער וועט אפריכטין חצות דען ער וויל שוין אוועק פארין
אונ מאכען פארטיג אפוה · דיזע ווערמער האבין אונזערן ישובניק
גיקלונגען אין זיינע אויערין וויא דיא זיסעסטע מוזיק עס האט זיך
גאר אין אנדער הויט געפונען אויף אים · אונ האט זיך אלזוי פון
גרוים שמחה אויס געדעם אנארעקקיט · איך וועל אייך אויף
וועקן גאנץ ריכטיג אין האלבע נאכט האט ער אים געענטפערט
דען סיין האן קרייט ריכטיגער פאר אלע אנדערע וועגער פונקט

צוועלף

צוועלף · אזוי איך האט נאך אהאן האט זיך דער רב אפ
גערופען נון האט עס נאך קיין איילע קען איך נאך זיין ביא
אייך מארגענם צו ווארעמעס · אונ האט אלזוי פערזאמט ביא
אים נאך איין מעת לעת · אונ איז פון אים אוועק געפארין עם
כל טוב מיט געלט · מיט תבואה מיט האניק, אונ דער קלמן האט
געדיינקט דיזען חנוכה כל זמן ער האט געלעבט ·

ח

דא ווערט דער ציילט פון זיין פסח אונ פון זיין בדר געבין ,

ווען דער פסח מאכט אנרוישען ווערען אין שטאט, איז
נאך אויף דעם ישוב צעהן מאל מעהר · אונ בפרט נאך אין
יענע צייטען · דאס מאלען מעל אויף פסח · אונ דער נאך
דאס באקען מצות ווארט אזוי איין עסק וויא אמאכטער חתונה
צו מאכען · עס פלעגין צוא זאבען קומען כמה וכמה משפחות
אונ איינע פלעגט אזוי העלפין דיא אנדערע · מען פלעגט
קאכען גרויסע טעפ · מאכען שארפע ווערצערעס · אונ דער
ביא זיך צוא ווינצען הלואי אויף איבער איאר מיט מעהר
געזונד · אונ ווייניגער ווינד · אנב פלעגט דער ביא געשלאסען
ווערין שידוכים · אונ איין שמחה האט בעגענעט דיא
אנדערע שמחה ·

אונזער ר' קלמן וואס וואר דער רייכסטער אונטער זיא האט
מהסתם ניט געפעלט ביא קיין שמחה · אונ האט זיך אלזוי גיט
אויס געניכטערט פון פורים ביז פסח · אונ פון פסח ביז ראש חודש
אייר · דאס איז ער גיוועזן שיכור פון המעצדיקע משקה אונ דאס
פסחדיקע משקה · ביא דיא כלים קאשערין פלעגט זיך אויך מאן
מעשים, אין איין געהיסין יאר האט ער געקאשערט עפעס אזויגד

גימל קערבליך

קעניגליך · ערשטענס ווייל עס האט זיך אין ווייא אריין געמישט
גלאט אטרייפער גראסען אונ צווייטענס האט ער וויא גיהאלטין
פאר חאמעצדיק ווייל וויא זייען דאך בייא אים אויסין געבליבין
דיזען יאר פון פלאקס געשעפט · (אונ דאס הייסט אין ישובעשען
לשון חאמעצדיק געבליבען אויך וואר ער אגרויסער טרור די גאנצע
פאר פסח צייט איין צו האזערען אויף דיא הגדה · אונ צו בערעכענען
זיך דעם סדר, דען אלע יאר פלעגט אים אריין פאלען נייע ספקות ·
אונ נייע תירוצי' אונ נייע קאשעם ·

וויא אויך ער איז גיוועזן אפרסטאק אויך ניט אזוי שטארק
אמהדר במצות, פלעגט ער אין דיא ערשטע יארען ארום
ניין פון סדר ערשט מיט טאג צו גלייך, וויא איינער פון דיא גרעסטע
רבנים · ערשטענס, ווייל ער וואר גלאט שוואך אויף עברי (אזויא
האט ער זיך אמאל אלאנגע צייט מישב גיוועזן צו כל נדרי צוא
זאל מען זאגען כל צוא באל צוא וואל · ביז עס איז
געבליבען מען זאל זאגען פארט וואל, ווייל עס שטייען רינדער דער
בייא · אונ האט אלווי אגעשרייא ניט אן וואל רינדער) · אונ צווייטענס
פלעגט ער זיא זאגען דיא הגדה פון איין דיהינעפאורטער סדור
לעבען דער הגדה איז באלד איינגעבונדען קינות אונ כמה וכמה
יאר האט מען אים געהערט שרייענדיק דיא ציונס בשעת דער עולם
רעה ישובעשער פלעגט זיך שוין צו זאמען קלייבן דאווענען ·
אונ אזויא פלעגט ער אימער צו זעצין דיא ווערטער. תרח אבי
אברהם ואבי נחור". תרח אבי · אברהם ואבי · נחור ויעבדו ·
בייא דיא פיר קשות פלעגט ער זיצין ממש וויא אגזלן ·
דען דער יאסינקע זיין אינגעל פלעגט אלע מאל אריין פאלין אין
רעכענונג · אמאל פלעגט ער אוים ציילין פינגער · אונ אמאל
נאר וויא דער צו נאך איז גיוועזן צוא הערין ווייער דעם שיינעם
לשון

לשון לכודים פון דעם איינגעלע · עס וואר ניט קיין אידעס אונ
ניט קיין רייסעם · ער פלעגט אלע מאל אן הייבין אזוי . טאטע
איך פרעג ניט אויף דיר וויא אויף איינעם וואס גייט אויף אלע
פיר · דיא רעבע קאסע עסט אויף כהסתם : אן הילא מיבאלקע
בלוויות סאבאקלע אני אקויל אים לחמאץ · מאצייע הילא לאחמץ
אן מאנדיק דעם קיטעל פלעגט ער בענצין דיא קינדער דיא פאר
כל נדרי אלע יאר פלעגט אים אריין פאלין אספק וויא פיל פערענעם
מען דארף האבין צו דער העסע בעט, וויא פיל אייער מען דארף
האבין צום זאלץ וואסער, וויא פיל ניס מען דארף האבין צו חרוסת.
איין יאר האט ער גישיקט יאסקען פרעגין בייאן שוחט ·
דעם אנדערין יאר האט שוין דער איינגיל ניט גיוואלט גיין ווייל
ער האט פתח גיהאט דער שוחט זאל אים ווייטער ניט
פרעגין וואס פאר אסדרה עס גייט היינט ·

איין מאל האט ער זיך מיט זיין צוארטקען צוא קריגט פאר
דם כדרי האט זיא צו אים גיזאגט ווארט ווארט האב דיך אשווארץ
יאר דוא ווערסט שוין מוזען אליין הייבין דיא מישקע (שיסעל) אט
אדאנגע איז מיר האט ער איר גיענפערט · יאסינקע מייד זון רוף
מיר גאר אריין דיא אוואנטשע זיא זאל מיר העלפין אז
נעמען דיין מאמענקע וויל ניט · אמאל האט זיין יאסענקע ארוים
גענאנוועט בייא אים דעם אפיקומן · אונ דער פאטער האט
אים צו געזאגט צו מאכין צקאפאטקע ער זאל אים עס צוא
ריק אפ געבין · האט אים יאסינקע בעגעפערט איך גידיינק בשעת
דוא האכט זיך אמאל צו קריגט מיט דער מאמען אונ האסט איר צוא
געזאגט צו מאכן תכריכים האסט דוא איר אויך ניט גימאכט :
אויך פלעגט ער זיך נוהג צוא זיין צוא זאגען פאר דעם
כדר אבינו מלכנו : דען עס איז אויך געדרוקט דארטין נאך
נעילה

נעילה אין סדור ; ואומרים אבינו מלכנו על הסדר : אויך פלעגט ער זיך נוהג צוא זיין צוא דיא סדרים איין צוא קוקין אין אקליינעם שפיגעלע, וואס ער האט גיהאלטען נאר דער צו, ווייל עס שטייט חייב, אדם לראות את עצמו • אין דיא עשרה מכות פלעגט ער אפער צוא זאגען אן שטאדט כנים "בנים, אונ אלס מען האט אים איפער געפרעגט ווארום זאגט ער ניט בעסער כנים • האט ער גענטפערט, ווייל וויא ער ווייס איז בנים מעהר מכה פאר כנים • דען צוא כנים העלפט אפהאסעק אונ דער צוא האצבע טוא זיך אמעשה אן • צוא קרה פלעגט ער איין אויויקלען איין שטיקעל מצה צו גנבנען צווייא שטיקליך חרין • איין מאל האט ער זיך זייער פערפריכט דער בייא אונ האט געזאגט עס איז קיין חידוש וואס קורה איז אריין אין דער ערד דען ער איז דאך אזו שארף: במה יאר האט ער נישאטין זאלץ אין דיא וואסער וואס מען דארף פארקנעטען דארויף די מצות, ווייל ער האט געלייענט אין דער הגדה דאס מען מוז האבין צו די מצות מים שלנו דם הייסט וואסער וואס האבין איבער גענעכטיגט אין שטוב • נון האט ער עס האבין געמיינט דאס דער מייץ דער פון איז מעלאנע גיזאלציגע. הוען עס פלעגען זיין אורחים בייא דעם טיש פלעגט ער צוא אחר מי יודע אפ הוקען דיא הגדה אונ פלעגט עס צוא זאגען אוים ווייניג, ווער עס ווייס, נאר איז עס נאר איין רעכענונג אונ ווייטער נאר ניכט • אונ פלעגט ארויף לייגין דיא האנט אויף דיא אויגין אונ פלעגט שרייען אחד אווא וויא דעם אחר פון קשיא אנאנק ספירה פלעגט ער צוא ציילען נור דיזה גריעם ווייל עס שטייט גדרוקט אין דיא הגהות, דא הייבט מען אן צו ציילען ספירה, נון האט ער למשל דעם ערשטין טאג גימאכט אברכה על ספירת העומר

העומר אונ האט דער בייא גיזאגט „הר גדיא חד גדיא דזבין אבא בתרי זוזי הה גדיא" אונ אזוי ווייטער צו שפוך חמתך פלעגט ער בעת מען עפינט דיא טיר זאגין "ברוך הבא" זיצט מאכט ברכה אונ פלעגט דער בייא אויף שטיין :

אמאל האט זיך גימאכט בייא אים אין אגוט יאר דאס אכוהר האט אים גישיקט אגוטין אנקער וויין • האט ער זיך אזוי ווייט איין געשיקערט דאס ער איז פאר דעם אנדערין האלבין סדר איין געשלאפין אין קיטיל אונ האט זיך אלזוי אויף גיהאפט ארום צווייען • עס האט דאן גישיינט די לבנה" אונ עס וואר אין שטוב זייער ליכטיג • נון האט ער גימיינט דאס ער איז אן גיטאן אין תכריכים דען ער האט נאר פערגעשין דאס עס איז היינט פסח אונ ער האט איין גישלאפין בייא דעם סדר אונ האט אלזוי געמיינט דאס דאס האט אים ניטאן נור די ווייב וואס וואר מיט אים דאן אין קריג אונ זיא וויל אים בעגראבין לעבעדיגער הייט : אונ האט אן גיהייבין איר צו ברעכין די ביינער : אונ דאס האט אזוי לאנג גידויערט ביז ער האט דער זעהן פאר זיך דיא סימנים פון סדר : אויך פלעגט ער זיך זייער כבלבל זיין צו וויסען די ערשטע נאכט פון ראש השנה אונ צו וויסין דיא ערשטע צווייא נעכט פון דיא סדרים דען עס האט בייא אים אויס גיזעהען דיא זיסע עפיל מיט האניק וויא מרור מיט הרוסת : דיא שעבסענע קעפיל וויא די זרוע אונ פלעגט זיך דאהער זייער שטארק צו ריכטין צו דער הגדה : נור די ווייב פלעגט אים אפ צו האלטין : אויך וואר זיין שטייגער אלע יום טוב צו בענצין זיך מיט דער ווייב צונ קינדער : איין מאל האט מען אנידער גישטעלט אגרויסע שיסעל מיט צימעס אונ אלס עס האט אן גיהייבן צו שלאגין אגרויסע פארע האט ער ניפרעגט דער ווייב צארטקע דו

דיך וועהסט מיך׃ ניין מיין ליבער מאן האט זיא איהם געענטפערט
נוא מיין ליב ווייב האט ער זיך אפ גירופין הלואי אויף איבער
איאר לאמיר אונז אויך גיט זעהן׃ דאס איז געמיינט דאס איבער
איאר זאלין זייא ווידער עסין אזוי אצימעס מיט אזוי אפארע
וואס עס זאל זייא ביידין פארשטעלין דעם גרעסטין טייל פון
דעם אפיקומן פלעגט ער צוא רייבן אונ מאכין דר פון אפראסיק׃
אונ פלעגט עס צו ניצן אגאנץ יאר צו בעשיטן דער מיט דיא
נארעם וואו מייז פלעגין זיך נור צוא ווייזין׃ דען ער האט גיגלויבט
דאס די מויז וואס וועט דאס נור פערזוכן וועט שוין קיין אנדער
זאך ניט בעריהרען׃ ווייל נאך דעם אפיקומן טאר מען שוין קיין
זאך ניט עסין׃

ט

דא ווערט דער ציילט פון זיין שווערס קבורה

אונ עס וואר אלס זיין שווער דער אבא קוצעוויצער
וואר שוין זייער אין דיא אלטע יארין אונ וואר שוין נאר
קרוב למקת׃ האט אן געהייבין אונזער קלמן נעכט ניט צו שלאפן
וועגן דעם׃ דען חברה קרישא האט שוין גישארפט אויף איהם
די ציינער פון כמה יאר אונ האבין אויף איהם געווארט מיט אמרחץ
אונ מיט אפלאנקען ארום בית עולם׃ אונ צו גלייך מיט ארעכטע
סעודה אויף ט״ו בסליו דען דער אבא וואר נאך עד היום זייער
רייך׃ נון וועט איהם געווים מאכען דא אמאהאק אין עטליכע
הונדערט קערבלאך אונ דאס האט אונזער קלמן בשום אופן
ניט געוואלט׃ אונ האט אזוא אן גיהייבין צוא דיינקען אויף
אמיטעל וויא ער זאל איהם מקבר זיין אן אנדראסין קבורה געלט
אונ דאך אין אשיינעם ארט׃ אונ האט עס איהם געפירט אלס

חיטרעץ

היטרעץ׃ קודם כל דבר האט ער דעם שווער אפ גענומען פון
קוצעוויץ צוא זיך קיין סעליקעסאק „איר זייט שוואך" האט ער
צו איהם געזאגט איר האט ניט ווער עס זאל אויף אייך השגחה
געבען נון זייט בייא מיר אונ דער שווער האט איהם געפאלגט
אונד האט זיך אריין געקליבען צו איהם אין שטוב אונ האט בייא
איהם פאר לעבט זיינע לעצטע צייטען מעהר ליגענדיק אויף דעם
בעט אלס אומגייענדיק דען ער וואר זייער שוואך אונ האט זיך
שוין געריכט אלע מאל געלעגין צו ווערען׃ אונד דער נאך
אלס אונזער קלמען האט שוין געמערקט דאס דער שווער וועט
שוין ניט ציהען מעהר אונ וועט זאכען קוים נאך אפאר
וואכען האט ער אן געהייבען אום צו פירען זיין פלאן׃ וויא
איין עבטער היטרער מאן׃ ער האט אן געהייבען צוא זוכען
אונטער דיא ארעמע לייט וואס פארקערען צו איהם אין קרעצמע
צו ווילענדיק צוא ניט ווילענדיק דען וויא מיר ווייסען וואר
ער איין זייער קנאפער ככבנים אורח׃ האט ער אן געהייבען
צו זוכען אונטער זייא אזוי איינעם וואס זאל זיין פאהאזע
אויף זיינעם שווער דער צוא אבער זאל ער זיין עפעס
אליימעלשער מענש וואס זאל זיין אמפורסם אין דיזער סביבה
דען אין יענע צייט פלעגען זיך צו געפינען אונטער דיא
ארעמע וואנדערער אויך גרויסע לייט למשל גרויסע דרשנים
אונד אפט נאך גרויסע גאונים אונד גרויסע צדיקים וואס
פלעגען זיך פארקליידען פאר עלעפערם אונד פלעגען גיין
גלות אפריכטען׃ אונ דער וואס שיקט צו דעם שפינער זיין
פלאקס׃ אונ דעם טרינקער זיין וויין האט צו געשיקט אויך
דעם ר׳ קלמן איין וואונש׃ וויא אונזערע חכמים זאגין בדרך

שאדם

שאדם רוצה מוליכין אותו · דאס הייסט אין וועלכע וועגן
אמענש וויל גיין אין דיזע פירט מען אים פאר דעם צדיק
עפענט מען דיא גירעכטע וועג אונ פאר דעם רשע די קרומע
וועג · דען גראדע אין דעם זעלביגען טאג וואס זיין שווער
האט זיך אן געהייבען שוין ארוים צו קלייבען אין וועג אריין
אין אריין געקומען צו דעם ר' קלמנען אין קרעצמע עפעס
וויא גערופען · אזו אמענש וואס וואר זייער פאראבנע צו זיין
שווער די זעלבע הייך די זעלביגע מינע אין געזיכט דער
זעלביגער בארד אונ וואר מיט אים כמעט אין איין עלטער
דער צו האט אים דער קלמן אנגעמערקט דאס ער איז עפעס
מעהר וויא איין געמיינער ארעם מאן · דאס ער איזט קיין
שנארער · דען ער האט אים פאר יערע זאך געוועלט בעצאלען ·
דער צו נאך האט ער עס זייער גוט פאר שטאנען פון זיין
מנהג ראוונגען דאס ער איז קיין פשוטער מענש אונ האט אים
אלזוי אויף גענומען זייער שיין · דען ער האט אים איינגעלאדען
צום טיש דאס ער זאל עסען מיט אים וועצערע אונ האט אים
פארקטירט דער בייא מיט אלטען מער · דאמיט ער זאל ווערין
אביסעל פריילך אונ זאל ארוים בעקומען פון אים צו וויסען
ווער ער איז · דיזער רייזענדער אבער וואר פארשלאסען
וויא די ערד ער האט אים פון זיך גאר נים דער ציילט מער
נים וויא זיין נאמען האט ער אים געזאגט דאס מען רופט אים
לייבע פון חאציווע אשטעטיל וואס וואר פון קוצעוויץ אמייל
פופצעהן · דיזער לייריגער נאמען אליין האט שוין אונזערען דן
קלמן זייער שטארק פאר שטעקט · דען אין יענע צייט האט
זיך זייער שטארק געהערט אין דער וועלט פון איין געוויסען
צדיק ר' לייבעלע חצעוויצער וואס איז אגרויסער למדן אגרויסער
בעל

בעל מקובל · אונ האט אין זיינעם לעבין פאר בראכט אין גלות אפ
ריכטען · נון האט אים אן געהייבין צוא קלאפין אין געדאנקען
צוא איז אפט דר ר' לייבעלע חציוועם אליין אונ האט אלזוי אוים
געטראכט איין אנדער מיטל וויא עס צו דער גיין וויא מיר וועלין
דא באלד אלץ ריכטיג דער ציילין ·

הימים האלה היו ימי חורף) עס וואר דאן ווינטער עס וואר
דאן אדר דרויסין קורץ געזאגט פורים צייט דיא וועג וואר זייער
שלעכט · מאנכע טייכין האבין שוין דאן אוועק געלאזין דער צוא
נאך האט עס האלב גערעגינט · האלב געשנייט · דאס דיזער
אונבעקאנטער רייזענדער וואס איז געגאנגען צוא פוס וואר דורך
גינעצט ביז דעם לייב אונ וואר רעכט אן געקליעט · דא האט דער
קלמן געלאזט אים אוים בעטין אין איינעם ווארעמען ארט · אונ
האט געהייסין דעם יונג דאס ער זאל זיינע זאכין אריין ליגין אין
דעם אויבען אום אוים צו טריקענען זייא · דער ארעמער רייזינדער
האט אים זייער געדאנקט פאר דיזע מענשין פריינדליכקייט אונ האט
דעם קלמנס נאמן איין געשלאסין אין זיין לעצטעם געבעט וואס
ער האט גיהאלטין פאר זיין שלאף אונ איז זיך איין גישלאפין זייער
זיס אונ זאנפט וויא עס איז אימער דער שלאף פון דיא פרומען ·
קוים אבער האט אונזער ר' קלמן בעקומן דיא זאכין זיינע אין
זיינעם האנד האט ער באלד רעווידירט דיא קעסטענעס אונ האט
דארט דער וויסט פילע כתבים אונ האט עס געגעבין באלד איבער
לעזען זיינעם אשאפער וואס וואר דאן בייא אים אין שטוב אאיר
אלאמדן וואס וואר אויך זיין גאנצער סאקרעטער אונ דיזער שאפער
האט שוין פון דעם ערשטען בריף ארוים בעקומין דאס דיזר רייזענדה
איז עס טאקע דער ר' לייבעלע חאציוויצר אליין אונ מער וויא דאס
דארף איך נים · האט זיך דער קאלמען אפ גערופען אונ האט
אלזוי

אלהי דיזע קליידער מיט די כתבים בעהאלטן ביא זיך אין קעמריל אונ האט פאר ברענט אין שטוב אפאר מיבער דאס עס האט געשטונקען שמילענעם צו דר שטיקט צו ווערן אונ האט גימאכט דער ביא אלארעם דאס דיא קליידער פון דיזעם רייזענדען זיינע פאר ברענט גיווארין אונ אלס דער ר' לייבעלע חציוויצער האט זיך אויך גיהאפט אונ איז גיוואר גיווארין פון זיינעם שאדין אונ האט אן גיהייבין צוא ברעכין דיא הענד אונ צו שרייען דאס ער האט ניט אין וואס אוועק צוא גיין פון דאנען אונ אויך ניט מיט וואס דען עס וואר אין קעסענע פערציג גילדין אונ נאך מעהר פאר אלין פערדריסט אים דיא כתבים וואס ער האט ביא זיך גיהאט · האט אים דער ר' קלמן גיענטפערט ליבער ר' ליב שרייט ניט איך וועל אייך נעבין קליידער בעסערע · געלט אנדער האלבין מאל אזוי פיל נור וואס דיא כתבים איז נוגע קען איך אייך ניט העלפין :

נון פאר שטייט זיך פון זעלבסט דאס דיזער ר' לייבעלע חציוויצער האט עס אן גינומען פאר גוט · אונ האט זיך נאך בעדאנקט דער פאר ביא דיזעם קאלמען · אונ האט זיך גיוואלט אוועק גיין ווייטער צו פוס · גיין ליבער פריינט האט זיך דער קלמן אפ גירופין צוא אים וואס האט פחד גיהאט דאס ער זאל ניט פאר קריכין אין אזוי איין ארט וואו ער דארף אים ניט דאס הייסט אין דער שטעטיל צו וועלכע זיין ישוב געהערט · ניין איך וועל אייך אין אזוי אצייט ניט לאזין גיין צוא פוס דיא אזערעם קיים וואס זיי זיינען צו געפראדין · די מייבין האבין אוועק גילאזין · דער גיוויסער איז נרדים די וועג איז שלעכט איר קענט חלילה הערין צקריש אונ אזוי אמענש וויא איר קוכט נאך צו גיין אויף דער וועלט · ניין איך וועל אייך געבין אפור אגוטע וואס זאל אייך אפ פירין פון דאנען ביז קיין פינזעוויץ וואס איז זיבן מייל פון

דאנען

דאנען פונקט האלב וועג פון חציוויצע דען על פי דרך הטבע וועלט איר דאך אויף פורים אהיים אן ציהען :

דיזער פרומער וואנדערער האט זיך ניט געלאזט צוויי מאל בעטען אונ האט דיזע לעצטע געפעלינקייט אן גינומען מיט דעם זעלבינען דאנק וויא די ערסטע גיפעליקייט אונ איז זיך אוועק קיין פינהעזעוויץ · נון לאמיר דיזען ר' לייבעלען אויף אווייל לאזין דא אונ מיר וועלין זיך אומקערין צו אונזרין ר' קלמן · אונ זעהען וואס האט ער דא געמיינט צו מאכין מיט די קליידער פון דיזעם פרומען מאן · דיזער קלמן האט זיי ניט אויס געברענט אויף פיין זילבער ניין ער האט זיי ביא זיך געהאלטין אפאר טעג ביז דער שוועער זיינער איז גישטארבין אונ דאן האט ער דיזע קליידער אן גיטאן דעם טויטין קערפער מיט די בריף אונ כתבים אין די קעסענעם אונ האט אים אוועק גיפירט אין וואלד אונטער אבוים לעבין אזייטן וועגעלע · האט אים גימאכט אקליינע וואגנרעל אונ האט בענאסין מיט בלוט פון אבהמה דאס ער זאל אויס זעהען דיכטיג וויא איין הרוג · דער צו נאך איז גיקומען באלד אפראסט מיט אמאמעלניצע אונ האט פאר וואנדעלט דעם קערפער אין אשטיק אייז דאס עס וואר שוין כמעט ניט צו דער קענען דאס געזיכט · אונ איז זיך דארט אזוי אפ גילעגין איינינע טעג ביז אידעשע רייזענדר האבין אים גיפונען אונ האבין אים גיבראכט אין דער שטעטיל אריין צוא וועלכער אונזער ר' קלמן האט גיהערט פרנ צייטין האט מען מיט אזוי אמציאה נאר קיינע צערעמאניען גימאכט · עס וואר ניט שוין דער צו איין אסעסער איין פאוויעטאווער דאקטער נור דער גרויסער גבאי אליין אונ דיא שמשים · אונ ווייל מען האט אים אן גענומען פאר אהרוג האט מען אים אויך ניט מטהר גיוועזן מען האט נור אונטער גיזוכט די קעסענעם צו וועט מען ניט גיפינען

אכתב

אבתב׳ אבריף · אצייכען אום צו וויסן ווער ער איז אונ פון וואנען
ער איז · צו האט ער נים אוועיב וואס קען בלייבן איינע עגונה
נאך אים · אונ ווידער קען מען זאגן פשוט צו האט ער נים
געלט בייא זיך · אונ מען האט ביידע זאכין דער וויסט דאס
הייסט אנגילדען צעהען וואס אונזער ר׳ קלמן האט עס גילאזין
אויף שנאפס פאר דיא שמשים · אונ דיא כתבים · קוים האט
מען עס איבער געלייענט · איז געווארען אגרויסער לארעם
אונ אגרויסער געפילדער · איין שרעקליכער געיאמער · אשפאם
ר׳ לייבעלע הצוויר איז נהרג געווארין · מען האט אים ארויין
געפירט אין שול גוו הספדים אויף הספדים · מען האט גיווארט
אנגאנצין טאג ביז איין עולם זאל צו זאמען פארין פון דיא
ישובים · מען איז צו זאמען געפארין פון דרייא פיר מייל ·
אונ אונזער ר׳ קלמן איז אויך געקומען · אונ האט געהאט
דיא זכיה דאס עס איז אים אוים געקומען על פי קלפי מיט
דעם איין לייגען · צו אל מלא רחמים איז דער גאנצער עולם
געזעסן אויף דער ערד אונ מען האט זייער שטארק גיוויינט ·
אונ אונזער ר׳ קלמן איז געקומען אהיים זייער צו פרידען
דאס מען האט דעם שווער מקבר געווען בכבוד גדול אונ
מען האט אים געגעבין דעם שענסטין ארט · חברה קדישא
וואר זייער צו פרידען דאס זייא האבין אזו אגרויסען מאן אויף
זייער בית עולם · אונ האבין שוין אויף מארגין גענומען נאך
דיא געלט פון איינעם רייכען ישובניק וואס האט זיך געקויפט
איין מקום קבורה לעבין אים · אונ האבין אלזו גערעכענט אוים
צו נעמען מיט דער צייט דער פון שיינע עטליכע הונדערט
קערבליך · דען זייא האבין אים געלייגט אין איין מקום פנוי
דאס עס וואר פלאץ פאר כמה נגידים · מגידים וואורן זייער

צוא

צו פרידען · דען זייא האבין באלד אן געהייבין צו פארין
איבער דיא שטעטליך מספיד זיין דעם ר׳ לייבעלען הצוויר ·
עקרות תארין צו פרידען דען דיא האבין שוין בעקומען איין
קבר פון אצדיק נאר דער בייא · אונ דארפין זיך שוין נים
שלעפין אין אלדיא פייוולען · קורץ דער פון עס וואורין אלע
צווא פרידען נור איינע נים · אונ דאס וואר חנה דעם ר׳
לייבעלעס חייב · איין יונגעם בלוט · קוים פינף אונ צוואנציג
יאר אלט · ער האט איר גענומען אום נור איין קדיש מיט איר
צו דער לעבין · אונ דא איז געקומען אבריף פון דעם בית
דין הנחל האם איז אין דער שטעטיל דאס איר מאן ר׳
לייבעלע איז נהרג געווארין אונ איז בייא זייא מקובר געווארין
מען האט אהין צו געשיקט דיא כתבים מיט נאך כמה כתבים
נון וואלט זיא תאצבי געבליבין איינע אלמנה אליין וואלט עס
נאך געווען אהאלבע צרה · דען וועלכע יונגע אלמנה בעקומט
נים אפק בפרט נאך איינע אלמנה פון אזו אצדיק · צום אונגליק
אבער איז פון אים קיין קינד געבליבען נור אברודער פון
ווערסע זיא האט געדארפט חליצה נעמען · אונ אחלוצה איז
שוין אגרויסער בראק אין דער וועלט · נון וואר דארט טרויער
איבער טרויער הספדים איבער הספדים · נון איז שוין צייט
דאס מיר זאלין אונז אום קערין קיין פינדזעוויץ צוא אונזער
ר׳ לייבעלען ·

אונזער ר׳ לייבעלע האט זיך אין פינדזעוויץ גאנץ ווייניג
פאר זאמט · דען אין דער אכסנאי וואו ער איז פאר פארין
דארט איז פאר פארין אבריקע מיט קאנטער באנד · אונ מען
האט עס באלד צו ווישען געגעבען אויף דער פאליצייא אונ
מען איז איבער געפאלען מיט זאנדארמעס · אונ מען האט

דיא

דיא בריקע דער וויסט מיט דיא כתורה׃ נור קיין מענטשין ניט׃ דען זייא ווינען אלע צו לאפין׃ לבד דיזער ר׳ לייבעלע הציוויד׃ אונ מען האט אים צו גענומען אונ אריין געפאקט אין דער פאליציייע׃ אונ אויף מארגין אפ געשיקט אין דער גובערניע׃ אונ ער איז געזעסין דער ווילע דארט ביז עס האט זיך ארוים געוויזען דאס ניט ער איז דער סוחר דער פון בערדך אין האלבעס יאר׃ דער ווילע האט מען אים מספיד געווען אין אלע ארומיקע שטעט׃ אונ אנדערע האבין נאך מאנכען הספד אפ גידרוקט.

וכן) אונ אזו וואלט ער זיך דארט אין אסטראג אפ געפוילט דר ווייסט וויא לאנג ווען לם וואלט ניט געוואר געווארין פון אים דיא דארטיגע יודען זייא האבין גענעבין פאר אים אפארוציטעלסטווא׃ אונ האבין אים לויז געמאכט׃ אונ האבין אים ארענטליך אויס געקליידעט׃ אונ האבין דער צו נאך גענעבין אים אויף הוצאות דאס ער זאל פארין וואס צום ניכספין אהיים ווייל מען האט אים געוואלט אפ שיקען אין זיין שטאט פאדאטאפאם׃ ווייל ער האט קיין פאס׃ האבין זייא פאר אים אויך נוט גיווען דאס ער וועט אליין שוין קומען אהין גיך אונ באלד.

ויהי אונ עס וואר אלס ער איז פארענדיק געקומען אין אשטאט דורך וועלכע ער האט געדארפט דורך פארען אונ האט זיך געשטעלט דארט פיטערען׃ איז ער געוואר געווארין דאס דער גאנצער עולם איז איצונד אין שול דען איין גרויסער דרשן מאכט דארט אהספד עפעס אויף אגרויסין מאן׃ האט זיך אים אויך געוואלט עס ניין הערין׃ אלס ער איז אריין אין שול וואר שוין נאך מנחה גאנץ דונקעל אונ דער עולם וואר צו גאסין

אין ווינען׃ ער האט זיך אביסיל איין געהערט אונ האט אויך מיט געוויינט׃ דאך אויף וועמען מען וויינט האט ער אליין נאך ניט גיוואוסט׃ ער האט אפילו געהערט דער מאנענדיק עטליכע מאל דעם נאמען ר׳ לייבעלע פון דעם סוביהם מיל דאך ער האט ניט געוואוסט דאס דאס איז מיינט מאן׃ אונ האט אלזוי געמיינט פיליכט איז עס געשטארבין ר׳ לייבעלע דער בריסקער רב׃ אונ עס וואר אלס מען האט דארט אן געצונדען ליכט האבין אים איינגע אויף דער שמעלע דער קאנט׃ אונ האבען עס באלד מיט גרויס שרעק דער ציילט דיא אנדערי וואס זיינען גישטאנען לעבין זייא׃ אונ דיזע האבען עס ווידער דער ציילט באלד דיא ארומיקע וואס וואַרען ארום זייא׃ אונ איין גרויסער שרעקין האט זיך אויס געברייטעט אויף איין מאל וויא איין גרויסער בליץ אונטער דעם גאנצען עולם ביז עס האט ערגריפען דעם ספרן זעלבסט אלס ער האט אים אויך זעלבסט דער זעהען דען ער האט אים געקאנט אונ האט שוין גיהאט אויף אים איין פארטיג געשריבענעם הספד פון לאנגע דאטען אן וויא דער שטיינער איז פון דיא ספרנים דאס זייא פאר לאזען זיך ניט אויף דיא לעצטע מינוט׃ אונ איז אלזוי פון שרעק שטום געווארען׃ דען ער אונ אזוי דער גאנצער עולם האבין בעגלויבט האס דיזער ר׳ לייבעלע איז געווים געקומען פון יענער וועלט אום צוא הערין זיין הספד׃ דען אזוי זאגט אויך דיא גמרא דאס איין געוויסער אמורא האט געזאגט פאר זיין טויט צוא דעם וואס וועט אים מספיד זיין נאך דער קבורה זאג נאך מיר איין ווארעמען הספד דען איך זעלבסט וועל דער ביא זיין׃

קיצור דער פון אלע ווינען שיד פון שרעק אום גיקומען

לבד

לבר דער ר׳ לייבעלע ניט און האט אזוי געקוקט דעם עולם אין די אויגען וואס האבין אזוי ביטערע געקוקט אויף אים און האבין אויף אים געטייטילט מיט די פינגער ביז וואנען עס איז אויף אים אויך געפאלען אנרויסער פחד · דאך איין אנדער מין שרעק · דען ער האט געמיינט דאס מען וויל אים דא ווייטער נעמן נאר זיי שמייען עפעס ניט · און עס וועט דא באלד קומען איין פאליצייסקער און איז אנטלאפין וויא איין הירש פון יענער איז ניקומען מיט גרוים אייל אויף דער שטאנציע און האט גיהייסין זיין פורמאן וואס צום ניכשטין שפאנען די פערד און איז אנטלאפען אלזוי פון פינזעוויץ · און האט זיך ניט ארויס געוויזין פון בווד אנאנץ ווענ · און האט זיך געשראקין פאר יעדין געראעש און רעש וואס ער האט געהערט דען ער האט געמיינט דאס מען יאגט אים דאך אין דער היים האט אים ער ווארטעט פיל שלימרעס אלם אין פינדזעוויץ דען דיזער שרעק פון זיין בעווייזין דארט אין פינדזעוויץ צוא זיינעם איינגענעם הספד וואס אים איבער געיאגט אזוי געשווינט דאס מען האט שוין דארט אין הציווי געוואוסט מיט אמאל פריהער פאר זיין קומען אהין די גאנצע גישיכטע והשמועה הואת) און דיזע שרעקליכע נאכריכט האט דארט אזוי שטארק געווירקט אויף דעם דארטיגען בית דין און אויף דעם ר׳ לייבעלם ברודער וואס האט פאר לאנגט אפולע געלט פון דיינער שוועגערין פאר די חליצה דאס מען איז באלד דורך געקומען און מען האט אפ געשטעלט די חליצה אויף מארגין ווייל מען האט דער ציילט דאס מען האט אים שוין אנדערש וואו אויך גיזעהען בייענדיק און דער צו נאך מיט מזיונד אנדערע ליגענס דען יעדע געשיכטע וואס זיא גייט ווייטער פאר גרעסערט זיך פון מינוט וויא איינע קולקע שנייא וואס קייקעלט זיך פון אהויכין

בארג · אזוי למשל וואר דער ציילט דאס ער שוועבט זא׳ אין דער הייך און זעהעט אוים וויא אמלאך צוא זאמען מיט אליהו הנביא און איז מבשר אום און אום דאס עס וועט באלד קומען די גאולה און דער ציילט פון זיך דאס ער וואר עס דער משיח בן יוסף · און דאהער איז ער נהרג געווארען · און איז אלזוי מעורר דעם עולם צוא געבין צדקה אויך וואר דער ציילט דאס דער דארף וואס וואר ניט ווייט פון דעם ארט וואו די רציחה איז גישעהען אפ גיברענט געווארען אין מיטען טאג גאר פון זיך אליין מיט מאן און מויז דאס עס איז ניט געבליבין אנפש פון זייא · און נאך אזעלכע מויזענדע ליגען וואס ווארען געגוג איין צוא שרעקין וועלכע אזעלכע גלויבין קענען · און מען האט שוין געגלויבט דאס ער האט אין יענעם עולם קיין מנוחה ווייל זיין ווייב האט נאך קיין חליצה גענומען : און אנדערע האבען גיזאגט דאס ער איז ניקומען מתקן זיין דעם עולם : און אונזער ר׳ לייבעלע איז געקומען קיין הציווי אלזוי צוא דער רעכטע חליצה · און איז אויך דער שטעלע געווארען דער פון דאס הייסט דאס עס איז איצונד אחליצה אין בית המדרש · דען עס איז ניט געבליבין אקינד אין ווינ וואס איז ניט גיגאנגען עס זעהען וויא די זימע איז דארט אין די קליינע שטעטלאך ווייל מען האלט עס פאר אמצוה צוא זעהן · נון איז אונזער ר׳ לייבעלע אויך אהין געקומען · ווייל ער האט זיין שטוב גיפונען נאר פאר פלאקען און וואו ער איז ארין איז קיין איינער ניט גיווען :

ויהי בהראותו (עמה) קוים האט ער זיך אהין ארין געוויזען זיינען אלע געבליבין אן נשמות און די ווייב האט געהאלעשט צום טויט מען האט איר קוים דער מינטערט פון

שרעקן דען דיא האבין ווירקליך געמיינט דאס עס איז געקומען
פון יענעם עולם ערשטענס צוא ליב דיא געשיכטע פון פריער
אונ צווייטענס ווערט אין דער וועלט נעגלויבט דאס דער מת
איז דא בייא יעדער הלויה · אונ מען איז אלוויי פון בית המדרש
צוא לאפין · אונ יעדער בעזונדער האט זיך בעהאלטען חדר
בחדר · אונ דער ר׳ לייבעלע וואס האט גאר ניכט געוואוסט
פון קיין זאך האט איינגע שטונדען אויסגעוואנדערט אבער דער
שמעטיל ווירקליך ווא איין טויטער וואס איין טויטען בעשווערן
וואלט אים ארויס בעשוואורען פון זיין קבר · אונ נון וואנדערט
ער אין דעם עולם התוהו אונ האט זיך ניט וואו אהין צו טאן
דען יעדער מענש האט אין דעם זמן גילאפין פון אים · עס
וואלטען צוא געשלאסען טיר אונ טויער אונ לאדען · וועלכע
זיינע איינגענע פרווא האט אים ניט געוואלט עפענען אונ האט
אים אלץ צוא געשריען פון שויב וואו דוא ביסט בייא נאכט
דארט זיי בייא טאג · איך וועל פאר דיין נשמה געבין · איך
וועל לאזין אמנין נאך דיר לערנען · אונ מען האט גוזר תענית
געווען אונ שופר געבלאזען ·
הנה הזה) אונ דער שרעק וואלט געווערט העט וויסט
ווייא לאנג · ווען מען וואלט ניט ארויין גישיקט איין פריפיסאנע
פון פאליציא צוא קהל · אין העלבער עס וואר אן גיפרעגט צו
איז אן געקומען אהער איין געוויסער לייבא חאצקעלאוויץ וואס
איז איין קנזוינער · אים קאסקאנער · אונ ווען ער איז דא זאל
ער זיך מעלדין אין דער פאליציא · דיזע בומאגע האט דעם
עולם דיא אויגען געעפענט דען דיא פרנס ות״ושים האבען בייא
דעם האפראס וואס מען האט דארט בייא דעם ר׳ לייבעלען
אפ גענומען ווערין דיא קאנטער באנד · אונ דארט איז אלץ

ארויס געקומען בייטליך אויף דעם טעלער · אונ אויס גילאזין
האט זיך ווי דער שמיינער איז מיט אפאוואלגעם אפים צוא
איז ער איין עהליבער מאן · דאך האבין זייא אונ ער ניט
געוואוסט די סבה פון דער אויסטראכטונג דאס ער איז גישטארבן
ביז מען איז געוואר געווארען דארטין אין קרילאסאק דעם
גאנצען אדמאן פון אונזער ר׳ קלמן אונ דאס איז אויך גישעהן
דורך אכבה ווי מיר וועלין דא אין קורצען דער ציילין ·
כער אלס איין גאנצעם יאר האט דיא שמעטיל קרילאסאק
געמיינט דאס דער ר׳ לייבעלע הציווער איז מקובר אוף זייער
בית עולם · אונ חברה קדישה האבין פאר צוקערט דיא ערמער
וואס וואלען ארום דעם קלמנס שווער · אונ ענוגת את עקרות
פלעגין זיין קבר באלענערען ווי דיא רומים האבין באלאגערט
אמאל ירושלים · אונ אונזער קלמן האט זיך גיפאצט אין בייבל
עס האבין אפילו אפאר חברה לייט וואס זיינען געקומען פון
הציווי שוין געוואוסט דאס מען האט בא אמענות גיהאט מיט
דעם הרוג · דען זייא האבין דארט דעם ר׳ לייבעלען גיזעהען
אלעבענדיגען · דאך האבין זייא ניט געוואוסט דאס דאס איז
נור דעם קלמנס שווער אונ האבין עס גאנץ פאר שוויגען דען
דיזער פאר מיינטער קבר וואר זייא איין צירונג אויף דעם בית
עולם אונ ווידער איינע הון וואס לייגט זייא איינע גאלדענע
איי אלע טאג · דאס מאכט זיך אהעכטע קבורה געלט צוא ליב
דעם · דאס קומען צוא פארען רייכע ווייבער מתפלל זיין אויף
זיין קבר נון מאכט זיך פרנסה אין שמעטיל · אונ האבין עס
אלץ אזוי פארשטיקט ביז עס איז דיא זאך נתגלה געווארען ·
גאר דורך איינע ווייטיגע זאך · עס איז געשטארבען דער פאטער
פון דעם שאפער וואס וואר בייא דעם קלמענען וואס האט געוואוסט

פון דעם גאנצען אדמען · אונ האט געשוויגען · נור איצטער אלס מען האט געוואלט זיין פאטער לייגען לעבין דעם קלסנס שווער האט ער ניט געוואלט דען זיין פאטער וואר אייד אנרויסער סופלג · אונ אלס דער רב איז אים דאריבער זייער גראב אן געקיסען · דאס ער איז מבזה אזוי אצדיק האט ער אים מגלה געווען דיא גאנצע געשיכטע · אונ דיא גאנצע וועלט האט געהאט וואס צוא לאכען כמה יאר · דאך מיט דער צייט האט דער קלסן זייא משווה געווען דאס מען זאל אים לאזען שטעלען אמצבה אויף זיין שווער · וואס האט דיא ווייבער אפ געשטראסצט פון דיזעם קבר · וויא אשטראסירלע וואס פאר יאנש דיא פיינלאך פון דיא ארבעס וואס וואקסען דארט אין נארטען :

ענדע דאס ערשטע טהייל

צווייטער טהייל

דא ווערט דער ציילט פון איין געוויסען ישובניק ר' הלל קאפוימעשקער וויא איין בדחן האט אים אפ גינארט

נון ביז אהער האב איך בעשריבען איין עטוואס פון דעם קלמן סעלייקעסקער · נון וועל איך בעשרייבען פון איינם צווייטען ישובניק ר' הלל קאפוימעשקער · וואס וואר אויך זייער רייך אונ אגרויסער כבנים אורח · ער וואר נאך איאר פערציג אונ זיין ווייב רבקה איין עטוואס אינגער · דיא קאפוימישאק אבער האט מעהר אוים גיזעהען קליין שטעטעלדיג אלס ישוב דען עס ווארען דארט בייא זאמען דרייא קרעטשמעס אמילכבעל · אמארשאק · אבית עולם · אשולבעלע אונ דער צוא נאך אפאצט אונ אקלויסטעריל אקליינער לבה דעם האבין זיך דארט דורך געשניטען דרייא טראקטען · דאהער וואר דארט איטער איין רוך · אונ פיל ארעמע לייט נאר אן אשיעור פון אלער האנד קלאסען וויא מיר האבין פריער גישריבין דאס אין יענע צייטין ווארען זייער פיל ארעמע לייט אונ גרויסע כבנסי אורחים · נון האט זיך גימאכט דאס אמאל אפרייטאג אין דער פריא אום זומער איז זיך געקומען צוא פארען קיין קאפוימיסאק אאידל אין אקליין וועגעל מיט איין פערדיל אונ איז פארפארען צוא

וואך

דעם ר' הלל וואס האט געהאלטען אין ארענדע דעם נאזיצען שליסעל · אונ איז זיך דארט ארויין אין אחדר מיוחד · אונ אלס מען האט אים גיפרעגט ווער ער איז האט ער געזאגט דאס ער איז ווייטקאסעקער חזן וואס פארט יעצט אום איבער דער מדינה · קוים האט עס דער ר' הלל דער הערט איז ער געווארען מלא שמחה דען ער וואר אגרויסער פריינד פון זינגען אונ האט אים גיבעטען דאס ער זאל זיך דא אפשטעלען אונ זאל דא דאווענען אין זיין שולכעלע אונ האט דאריבער גירעט מיט דיא איבעריגע צווייא ישובים וואס האבין געוואוינט אונטער אים · אונ מיט איינינע אורחים · דאס מען זאל זיך צוזאמען לייגען פאר אים אונ דאס האט דער חזן געוואונצען אונ איז אלזוי מושה געווארען מיט דעם ר' הלל · איז געבליבען דארט בייא אים שבת · איז זיך באלד געגאנגען אין מרחץ · אונ איז זיך געווארען בייא צייטען שבת דיק · אונ אלס ער האט זיך געזעצט בייא אקוועטיל ביר · אונ האט זיך אזוי אונטער האלטען דארט מיט עטליכע יונגע לייט וואס זיינען געקומען אים זעהען הערען · אונ פרעגען וואס הערט זיך אין דער וועלט : אונ עס איז זיך אן געפארען נאך אקלאסקע · אונ האט זיך אפ גישטעלט לעבין דער זעלבינער קרעצמע אונ איז ארויס געקראכען רויט ווייא די זון ביי איר אונטער גיין מיט אלאנגען בארד · מיט אגרויסען בויך · קורץ דער פון איין אמאבע אמענש · דער ר' הלל האט אים דער זעהען איז ער אים געקומען אנטקעגין ער האט אים געגעבען שלום אונ דער אורח האט אים געזאגט איך וויל זיין בייא אייך שבת נור איך דארף האבין איין חדר מיוחד · דא האט אים דער ר' הלל אפ געגעבען אשיינע שטיבעלע איבען איבער זיין שטוב ·

אונ דעם יונג זיינעם האט ער געהייסען ארויף טראגען אים זיינע זאכען דארט · דער ווייל האט דער כשרות צייט געהאט צו בעטראכטען וואס פאר זאכען ער האט דא מיט זיך דער אורח · אונ עס דאס דער זעהען בייא אים איינע פיינערע קעסטעלע וואס אויף איר שטייט אויף געגראבען מיט גראבעטע אותיות ר' ברוך בעל עם · דער יונג דאס עס דער זעהען איז ער געווארען אצוקאכטער · אונ האט עס איין געראמט דעם באלעבאס אין אויער · אונ דער ר' הלל וואס וואר איין איינפאכער מענש דאס הייסט אתכים האט עס אים כמעט אויף געטרייבעלט אונ האט אן געהייבען צו רופען דעם אורח „רבי" · אונ דער אורח האט זיך פערוואונדערט אונ האט אים געפרעגט פון וואנען ווייסט איר דאס איך בין גאר א רבי · אונ דאך ווען איר ווייסט שוין בעט איך אייך דאס איר זאלט דער פון קיינעם ניט דער ציילען · דען איך וויל מיך איבער שבת דערכט אוים רוהען :

דער ר' הלל אבער האט אים זייער שטארק איינגעווענדעט אונ האט אים געזאגט · ניין ליבער רבי איך וועל גראדע נאן פערקערט אונ וועל יוא כגלה זיין · דען ווארום זאלט איר זיך אפ האלטען פון גוטעס צו טאן מיט אומגליקליכע מענשען ווען איר קענט טאן · מיר האבין דא נעגגע וואס קענען דא פון אייך געהאלפען ווערען · מיר האבין דא אפאר עגונות · צוואי בען גלגול · אונ זאל זיך אייך דוכטין אפאר [illegible] אויך נון ווארום זאלט איר עובר זיין אויף דעם פסוק אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות · אוי ליבער פריינד · האט זיך דיזער אורח אבגערופען · איר זוכט איך תיקונים פון דיא בעלי עבירות · בעסער ראכט אוים פון אייך אייערע קלקולים

טוט

וואס איך האב אונטער אייער נאז וועט איך שוין מלא נים
דארפען אן קיסען צו קיין בעל השם · ברוך השם דער היינטיגער
דור · וואס האלט זיך פאר קלוג אונ שפאטען אונ לאכען פון
אלע ענינים וואס זייען למעלה מן השכל למשל וויא שדים ·
אונ ווייטער פון בעלי שמות אונ קמיעות זיינען עובר דורך דעם
במה ובמה ענינים וואס מעשה זייא נים מאן אפילו על פי השכל ·
אונ פשיטה על פי התורה · נון לאמיר עס אוועק לייגען · וועלען
מיר דא האבין אמאן איבער שבת · גאט איז מיט איך האט זיך
דער ר' הלל אפ גערופען · מיר האבין דא אשולכבעלע אשיינע ·
אונ מארגען וועט נאך בייא אונז דאווענען א נייער חזן · איינער
עפעס אוויטעבסקער · אזו צו אפט נים דער ר' דודעל אליין ·
האט ער אים געפרעגט „יוא מאקע" האט אים דער ר' הלל
גיענטפערט : „א ווען אזוי" האט ער זיך אפ גערופען טוט מיר
הנאה אים צו הערען דעם צווייטען מאל · דען לבד דאס ער
איז אגרויסער דאוונער אונ איין פלאמריקער זינגער · איז ער
נאך אזעלכעס וואס איך חיים אליין · אזעלכעס וואס מעקען עס
אויס זאגען נור ליודעי-חן אליין „טוט מיר הנאה" :

נון פערשטייט דאס דיזער ר' הלל האט דיזע ווערטער
באלד אפ דערציילט דיא אלע ישוב לייט אונ דיא עטליכע אורחים
אונ האבין אלזוי געגלויבט דאס דאס איז תורת אמת · דען
צו וואס זאל אמענש דיזען נוסע אויף דעם צווייטען וואס
האט גאר קיין התחברות מיט אים · אונ דער חזן איז געווארען
בייא זייא תקיף מתקף · דאך וואס עס איז שייך צו דעם
בעל שם אליין האט אפילו דער ווילע אים געהאלטען פאר
אצינד וויא מען האלט אלע אנדערע בעלי שמות · אונ אפילו
האבין דער ציילט פון אים גבורות · דען זייא האבין געהערט

פון אים אמאל גרויסע גדלות :

מעהר מתנגד פאר אלעמען אנטקעגען דעם בעל שם וואר
דער מלמד וואס האט דארט גיקנעלט · דען מען האט אים
געהאלטען דארט פאר אגרויסען למדן אין נגלה · נון פאקט דאך
אים גיט דאס ער זאל פון קבלה גאר נים וויסען · האט ער
דאהער אויס גערעט אויף דעם בעל שם אונ אזוי אויך אויף
אלע יענע וואס פאר נעמען זיך מיט דיזעס למוד אלץ וואס
אין קארט שפיים · אונ וואלט אזוי אויפגעהעצט פאר געווים
דעם גאנצען עולם געגען אים ווען דער ר' הלל וואלט אים
נים איין געשטילט אונ געשווארען דאס דער בעל שם האט
גאר נים בדעה דא צו ברויכען זיינע זאכען · ער וויל דא מער
נים וויא שבת אפ האלטען אונ אוועק פארין :

דער ווילע האט זיך אויך געזאמעלט איין היפשער עולם
דארט ארום חזן אונ האבין גרוים פערגעניגען געהאט צוא
פערברענגען מיט אים · דען לבד זיינע הנגות וואר ער גלאט
אגרויסער ביידער אונ האט זיך געוואוסט געפעליג צוא מאכען
בייא זייא אין העכסטען גראד · אונ אלץ מיט ענוות · אונ אגב
האט ער זייא מרמז געווען ווען נים ווען דאס ער איז איינער
פון דיא הנגים וואס זייען מפורסמים · נון בייא אזו אגעשפרעך
איז מען בודאי שוין נים געזעסען בייא א טרוקענעם טיש · פריהער
האט מען געטרונקען בעגוג ביר · דער נאך האט מען דער
לאנגט מעד · נון אונזער חזן האט געטרונקען מער פאר
אלעמען האט דאס רעכט געהאט ארוים · צוא זיין דארויסען
פריהער פאר אלעמען · קוים אבער האט ער ארוים געשטעקט
זיין פנים פון שטיבל אין דער שטאדאלע אונ האט דער זעהען
דעם בעל שם בריצקע · האט ער געפרעגט דעם יונג וואס

ניווארין

פאר איין אורח איזט דא אונטער געקומען · נון האט אים דער משרת דער ציילט דאס עס איז געקומען איין גרוישער מאן אקדוש · ר' ביך בעל שם „דער בעל שם רע איז דא„ האט זיך דער חזן אפגערופען מיט גרוים צארען · א ער איז איין בעמריגער אין דער וועלט · אונ וועט דא ביא אייערע יזובימלאך אפ מאצען נאר דאס געלט אונ וועט נאך דא לאזען אזו אנאסצענע וואס טאכע וועט זיך דער מיט אום שלאפען גאנצע ניין הדשים · א איך קען אים גוט דעם כוהר · עס איז אייך איין גליק געשעהען וואס איך בין פון אים געוואר געווארען דאס ער איז דא · א ווען איך וואלט צו אייך קומען נור צו ליב דעם בין איך שוין אויך ווערט דער פאר ביא אייך נאר דאס געלט :

„דאך אבער ליבער חזן„ האט זיך דער ר' הלל אפ גערופין · ציהעט ניט אזו לויז אויף אים · ערשטענס · פאטר דוכט זיך אייך נור דאס · צווייטענס פיליכט איז ער איצונד שוין אנדערש געווארען · דען אתלמיד חכם קען זיך בעכערען אין איין מינוט · דריטענס זייט איר משלם רעה החת טובה · דען ער האט דא ניט לאנג אלס ער איז געוואר געווארען דאס איר וועט דא שבת דאווענען · האט ער אוים גערעט אויף אייך כל המובות שבעולם · ער האט אייך געהייבין ביז אין הימעל ארין · „ליבער ר' הלל„ האט זיך דער חזן אפ גערופען · איר זאלט וויסען וויא איך קען אים איזט מיר זיין לויבין נראדע אחרון · עס איז נאך גוט וואס איך האב עס באצייטען דערהאפט ואנסט וואלט מען דאך וועלין מיינען דאס איך בין מיט אים עפנים חבר לאפ · אונ בין זיין גלייבען · דיזע רייד פון דעם חזן האט אויף געפלאמט דעם כלמד אונ אלע איבעריגע כהנגדים פון דעם בעל שם · אונ האבין זייא ערהיצט וויא איין אופנום פון אייל

אויף קוילען · אונ האבין אוים געגאסען זייער גאל אויף אים · אונ זייען געווארין קאפאביל אויף צוא עסען אים וויא איין הערינג · דאך דער ר' הלל האט זיי איין געהאלטין „ליבע ברידער„ האט ער צוא זייא געזאגט · ווען עס זאל שוין זיין דאס עס איז וואר וואס דער חזן זאגט אויף אים · וועל איך אים אויך ניט לאזען באליידיגען ביא מיר אין שטוב · ער איז איין מאל מיין אורח · אונ איך האב פון אים קיין שלעכטעס גיזעהע · דאך וואלט איך גלאט וועלען דאס איר רבי (צו דעם מלמד) זאלט ארין גיין צו אים מיט איין אוים רייד למשל ארין טראגען אים לעקיך אונ בראנפען · אונ דער ווייל פאנאנדער ריידען זיך מיט אים אין לערנען אונ זעהען וואס ער איז פאר אמענש דאך אבער זייער געלאסין - אונ מיט דרך ארץ :

נון האט דער מלמד גענומען מיט זיך נאך אפאר יונגע לייט אונ האבין אים ארין געטראגען אגוטען פריסמיק · קוים אבער האבין זייא געעפינט דיא טיר פון זיין שטיבעלע איז זייא איבער געפאלען אגרויסער פחד · אונ איין שרעקליכער פאר וואונדערונג · דען זייא האבין דער זעהען דעם בעל שם אן גיטאן אין טלית אונ אין תפלין אונ אום געווענדעט מיט דעם געזיכט צום וואנד · אונ ווארפט זיך הין אונ הער מיט משונע קולות אונ רעט ארוים אלץ אזעלכע אונדייטליכע ווערטער וואס האבין קיין שייכות איינער צו דעם אנדערין · אונ דער צוא אזו פערטיפט אין געדאנקען דאס ער האט גאר ניט געמערקט זייער ארין קומען · וויא ער וואלט גיוועזן בשעת מעשה גאר פאר טאן אין עולמות עליונים · אונ אלס זייא האבין זיך גוט איינגעהערט : האבין זייא אן געמערקט עפעס וויא ער שפרעכט ארוים דיא נעמען פון איניגע מלאכים · אונ דער מאנט דיא וועלכיגע דבורים

געווארין

וואס עס האט אויך אים אוים גירעט דער חזן ׃ אונ האט דער בייא מתפלל גיוועזן דאס עס זאל קיין אנדערען דיזע עברה שאדען מער ניט וויא דעם רשע אליין ׃ ווען אויך ר׳ ירמיה האט גיזאגט ׃ התסיר הקב״ה בכבודו של צדיק יותר מכבודו ׃ דאס הייסט גאט ברוך הוא נעמט זיך אן מעהר פאר דעם כבוד פון צדיק אלס פאר זיין אייגענעם כבוד ׃ דאס עס זאל דא חלילה ניט גישעהען וויא בייא דער עדה פון קורח דאס צוא ליב אים אליין וואס האט גירעט אויף משה זיינען זייא אלע אריין אין דער ערד ׃ קורץ דער פון זייא זיינען געבליבען אן נשמות פאר גרוים שרעק ׃ דען דא האבין זייא דאך שוין גיזעהען בחוש זיינע געטליכקייט ׃ זיינע נביאות ׃ אונ זיינע למדות ׃ אונ דער מלמד האט זיך גיוואונצען בעסער שטום געוועזען צוא זיין אלם זאלבעם גירעט צוא האבין אויף אזוי איין איש קדוש ׃

נון האבין זייא גיווארט אהיפשע צייט ביז דער בעל שם האט גיענדיגט זיין תפלה ׃ אונ האט בייא זייא אן גענומען דעם פריסטיק מיט גרוים פערגעניגען ׃ האט זייא גידאנקט ׃ דאס זייא האבין זיך אליין בעמיהעט צוא אים ׃ אונ האט זיי אויך געטרייסט ׃ דאס זייא מעגען זיכער זיין דאס וואס זייא האבין מוציא דבה גיוועזן אויף אים וועט קיינעם ניט שאדען וויא נור איינעם ׃ דען ער איז אלעמען מוחל ׃ אונ פון זיינט וועגין וואלט יענעם איינעם אויך ניט געשאט ׃ נור מען וויל דארט אויבין ניט מוחל זיין אויף כבוד אין גאנצען ׃ דער מלמד וואס האט זיך געפילט זייער געטראפען פון זיינע רייד ׃ האט אקוש געטאן דעם ברעג פון דעם בעל שמס קלייד אונ האט אים גיבעטין אים פערצייהונג ׃ דען ער האט געמיינט אז ער וועט עס זיין דער איינער וואס וועט צוא ליב דעם געשטראפט ווערען

פאר אלעס ׃ ניין שרעקט איך ניט ׃ האט ער אים גיענטפערט ניט איך מיין איך עס אויב וואלט איר האט אויך ניט געשוויגין דער בייא ׃ עס איז אבער דא איין בילבערער פאר אייך איין אורח געצייגט אין דרייען אונ פינסטער וויא דיא נאכט ׃ איז דער מלמד ארויס פון דארט ׃ אונ האט זיך אליין געשלאגען חטאתי ׃ אונ דער ר׳ הלל איז נאך געגאנגען נאך אים אונ האט אים געפאצעט וואס ער האט אים ניט געפאלגט ׃ זעהעט איר שוין איצונד מיט אייערע אויגען האט ער צו אים געזאגט ׃ דאס דיזער ר׳ בהוק בעל שם האט פארט רוח הקודש דאס ער ווייס דיא זועפער סלה בסלה וואס דער חזן האט אויף אים גערעט ׃ נון זאל איך שוין זיין איינע לעהרע אויף ווייטער ניט צו רידען אויף אמענשען בעפאר מען קען אים ניט רעכט ׃ קורץ דער פון דער מלמד איז געווארען אוים מענש ׃ אונ דיא שטאט לייט האבין אן געהייבין דאן באלד צו דער ציילען פון דעם בעל שם מופתים איבער מופתים ׃ אין איינער שטונדע ארום האט מען אן געהייבין שוין צו זאגען אויף אים דאס ער איז אנביא ׃ דאס ער ווייס וואס יעדער האט געטאן ׃ אונ עס זיינען באלד געקימען מענשין צו אים ארוים נעמען תשובות ׃ אין דעם איז אריין אין שטוב דעם ר׳ הללס זון אאיינגעל פון איאר צוועלף אונ האט דעם פאטער געזאגט ׃ טאטע מיר האבין זיך צו ריכטען אויף אשיינעם דאווענער מארגין ׃ וויא הערע וויא דער חזן איז זיך מסדר ער שקאוצעט מיט קילות ׃ אונ האט זיך דער בייא זייער שטארק פאר גאנדערט געלאכט ׃

נון איז אריין געלאפען דער ר׳ הלל דער מלמד אונ נאך מענשען צו דעם חזן אין צימער ׃ אונ זייען שיר משוגע

געווארין ועהנדיג אונ הערינדיג · דען זיי האבין דער ווייסט דעם
חזן קריבענדיק איבערין שטוב אויף אלע פיר · אונ בילט ווי
אהונט · דיא האר פון איינאנדער גילאזין ווילד די אויגין רויט
דער צונג ארויס · אונ האט אלץ גיביסין ארום זיך וויא אהונט
אין זיינע משוגעת · נון האט זיך אפ גירופען דער ר׳ הלל ·
דא האט איר אייך אשפיל · דער מלמד איז גיבליבען אבוימר
ממש · אונ אין עטליכע מינוטען ווארען שוין ארום די פענסטר
דיא גאנצע שטעטעלע · אונ עס האט יעדערין געקלאפערט
אצאן אן אצאן · אונ האבין באלד פערלאנגט פון דעם ר׳ הלל
דאס ער זאל זייא צו לאזין צוא דעם בעל שם דאס ער זאל
זיי בענטשין · נון איז ארײן דער ר׳ הלל צוא דעם בעל שם אונ
האט עס ביי אים גיפועלט אונ דאן איז גיווארין זיין צימר פול
מיט עקרות · מיט עגונות · מיט גלגולים מעהר נאך וויא פיל
מענטשין עס ווארין דארט אין דיזער שטעטעלע · דער צוא
נאך זייער פיל קראנקע קיילעקעס אונ האבין פון אים פערלאנגט
סגולות · ברכות · קמיעות · אונ יעדר האט גיגעבין וואס ער
האט גור גיקאנט געלט מתנות אנדערע ווייבער האבין אוים גינומען
זייערע צירונג אונ האבין אים אוועק גיגעבין · נון איז גיווארין דארט
אקאך אונ עס האט גידויערט ביז פאר נאכט · אונ דאן זייען צוא
גישטאנען דיא שפעטעל לייט צו דעם בעל שם אונ האבין אים גיבעטין
דאס ער זאל זיך שוין מרחם זיין איבער דעם חזן · דען זייא קענען
ניט צו זעהען דעם צער פון אים · זיין מיינע ליבע פריינדע האט ער
זייא גיענטפערט דיזער עונש איז אים כמעט פאר איין תיקון אלם
פאר איין שטראף · נון מוז ער נאך ליידען ביז רעכט קבלה ע״ב שבת ·
דאן וועל איך אים מתקן זיין אין די וועלט פער הולל אילית דאך אין
גאנצען וועט ער ניט גיהיילט ווערין · דער פאר וואס ער האט מיט

זיין קול גירעט וואס מען דארף ניט וועט ער שוין זיין קול פאר ליהרן
אונ זיינע זיסע גזאנגע מיט וועלכע ער פלעגט ער פרייען גאט אונ
לייטען וועלין פאר שטומען אויף אימער אונ אייביג · דען ער האט
שוין זיין קול איין מאל ממש גיווען נון נאט אייך מיין טלית אונ
דעקט אים דער מיט איין · דאן וועט ער ווערין ווידער איין מענש
וויא גיוועזען דאך אבער אן אויסע שטימע אונ אן גיזאנג :
מיט גרוים פריידין אונ מיט גרוים הפקרות האבין זיי גינומען
דעם טלית אונ האבין דער מיט אים איינגידעקט דעם חזן · אונ
דאן האבין זייא דער זעהען גאר נייע וואונדער · דען קוים האבין
זיי ארויף גיווארפין אויף אים דעם טלית האט ער שוין אויף גיהערט
צו בילין אונ האט זיך אן גיהייבין בישטעבווייש אוים צו גלייכין ביז
ער איז גיבליבין שטיין וויא אמענש · האט זיך דער נאך באלד
גיזעצט אויף אשטול · האט פאר ריכט דיא פאות · דאך ריידין
אבער האט ער ניט גיקאנט · נור מיט ווינקע האט ער זיי גיגעבין צו
פאר שטיין דאס ער וויל אשנאפס אונ איז זיך אזוי גיבליבין שטום :
נון ווערין דיא שטעטעל לייט צו פרידין מיט דיזער קליינע
ישועה · אונ האבין גיהאפט דאס נאך שבת וועלין זייא מעהר וואס
אוים הערין ביי דעם בעל שם ווענין דעם חזן דאס ער זאל קענען
ריידין אויך · איבר שבת אבר איז דער חזן גיבליבין שטום אונ פלעגט
זיך צו האפין צייט צווייט בילין · אונ צו בענין זיך ממש וויא אהונט
דען ער פלעגט ארויף צו פאלין אויף דעם טיש אונ אויף צו פרעסין
ביז אפ צעל וואס וואר דארט · דאס מען פלעגט אים קוים אפהאלטין
אויך דער בעל שם אבער האט אויך מעהער גיגעסין אגאנץ שבת
אלם גערעט · אונ דאס אויף לשון הקודש · נאך דעם דאווענען האבין
זיך אלע גיבענטשט ביי אים · אונ יעדער האט אים גישיקט מער אויף
שבת · נאך שבת האבין די אלע ישובים אונ אורחים גמאכט ארעבעטע